Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

[КП]СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[...]найн 1921 оной [...]н 21-һээ гарана | № 266 (13980) | 1972 оной ноябриин 11, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Бадма Цыбикжапович Дашимолонов Сэлэн-Дүүмын механико-заһабарилгын заводто слесарь-хабсаргагшаар арбан найман жэлэй туршада ажаллана. Коммунис ажалай ударник Бадма Цыбикжаповичай хүдэлдэг цех ажалай һайн амжалтануудые туйлана.

Слесарь- хабсаргагшын дүрэ зураг заводой хүндэлэлэй самбар дээрэ үлгөөтэй байдаг. Ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө тэрэ иимэ нэрэ хүндэдэ хүртөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник, слесарь -хабсаргагша Б. Ц. Дашимолонов.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ
ЭРШЭ · ШАНАР · ДЭЛИСЭ

ОРОЛДОСО ЕХЭТЭЙГЭЭР...

Улаан-Үдын аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй Оронгын отделениин коллектив ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажалдаа эрхим амжалта туйлажа байнхай. Энэ талаар Оронгын отделениин машина, трактор заһабарилгын мастерскойн хүдэлмэришэд хүдэлмэридөө илангаяа шалгарна.

— «Юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй үйлэдбэриин түсэбүүдые декабриин 15 болотор дүүргэхэбди» гэһэн социалис уялгамнай амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна»,—гээд МТМ-е даагша, залуу коммунист Виктор Васильевич Гаврилов хөөрэнэ.

Слесарьнууд Петр Новокрещенных, Самбу Хандажапов, Зинаида Куденко, токарь Цыден Гомбоев, электрогагнуургшан Борис Дашинимаев, мүлигшэ Михаил Мокров болон бусадшье үдэр бүриингөө даабари 120—130 процент дүүргэнэ.

Мастерскойн коллективэй эршэтэ ажалай ашаар байгша оной гурбан кварталай үйлэдбэриин түсэб 115 процент дүүргэгдэнхэй.

Манай корр.

ДААБАРЯА ХОДО ҮЛҮҮЛНЭБДИ

Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай хүдэлмэришэд һүүлэй үедэ нилээд олон гэрнүүдые барижа, городойнгоо ажалшадта бэлэглээ. Эдэнэр барилга хэхын түлөө яһала түргэнөөр, һайн шанартайгаар оролдоно.

Манай барилгашад байгша оной юһэ һара соо байрын 25 мянга 424 дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые бариха даабаритай байһан. Тэрэнээ 29 мянга 298 дүрбэлжэн метртэ хүргэһэн байна. Октябрь һарада бүри һайнаар хүдэлэгдөө.

Халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг хүдэлмэришэд манай комбинадта олон. В. А. Московенкын даадаг хүндэ бетоной цех соо даабаря дүүргэдэггүй хүн үгы юм. Энэ цехэй коллектив социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһаар. Манай комбинадай хүдэлмэришэд туйлаһан амжалтаяа бүри арьбадхаха гэһэн хүсэл зорилготойгоор ажаллажа байна.

Л. ЗАХАРОВА,
Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай инженер.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дээрэнь — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой түрүү хонишон, ВЛКСМ-эй гэшүүн Екатерина Сосорова. Тэрэ даажа абаһан отарынгаа зуун эхэ хонин бүриһөө 100, 100-һаа дээшэ хурьга абадаг юм.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй мүрысөөндэ моодын ательегэй хүдэлмэрилэгшэд ажалай бэлэгүүдые бэлдэжэ байнхай. Энэ мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ гараһан мастер Лидия Богомоловае — доодо зураг дээрэ харанат.

С. БАЛДУЕВАП фото.

[...]ЭЛДӨӨШЬЕ ТАРГАЛУУЛХА, ЕХЭЭР ҺААХА

[...] Союзай байгуулагда[...]ларта 50 жэлэй ойн [...]эй социалис мүры[...]м оролсожо, юһэдэхи [...]лэйнгээ хоёрдохи жэ[...]бые саг болзортонь [...]ын тула Ахын аймагай [...]алишад, малшад эдэ [...]тэ улам эршэмтэйгээр [...]лажа байнхай. Һаялаар, «Улаан Аха», [...] Октября» колхозууд худөө ажахын про[...]дые худалдаха түсэ[...]лэн дүүргэжэ, мүры[...]нсо шалгарба. Тиихэ[...]оммунизм» колхозой [...] гүрэндэ һү худал[...]абаряа хоёр дахин [...] дүүргэбэ.

[...] саһаар хушагданхай [...]дэр мундаргануудай [...]убхинэжэ, ниитынгээ адууһа малые үдхэжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө оролдожо байһан малшад сагай уларилай муу байгаашье һаань, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, хараалагдаһан түсэбөө дүүргээ бшуу. Шэмэрүүн хүйтэн уларилдаа дадашаһан һаалишад үнэн сэхэ ажалай үлыгэр жэшээ харуулна. Жэшээлбэл, үнинэй һаалишад Б. Д. Сыренова, В. Л. Убушеева, С. С. Гармаева гэгшэд үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 700—800 килограмм һү һаагаа. Харин түрүү һаалишан Должит Сыреновна Ендонова даажа абаһан үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 1.000 килограмм һү һаажа, онсо шалгарһан зандаа.

Гадна аймагай ажахынуудай түрүү малшад гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 900—1.000 граммаар нэмээнэ. Тиигэжэ үүсэлэгдэхээр тушаагдаһан малынь тус бүреэ 290—300 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаһан байна. эхэтэй хамта дүй дүршэлтэй хонишод Е. С. Будаев, В. Л. Урбаев, В. Д. Мункуев болон бусад гүрэндэ тушаагдаха хөнидөө зун, намарай сагта һайн бэлшээридэ адуулжа, хүшэ тамирыень һайса абхуулжа, тус бүриинь шэгнүүрые 45—50 килограммда хүргөө. Мүнөө аймагай ажахынуудай малшад, һалишад, хонишод ойн баярта жэлдэ абаһан уялгаяа сүм дүүгэхын тула улам эршэмтэйгээр ажаллажа, туйлаһан амжалтаяа бүри батадхажа байна.

Д. ДУГАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

[Т]ҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

[...]лэй хабарай та[...]рэхэ талаар «Ма[...]» аймаг дотороо [...]ябана. Колхозой [...]нуд 9 трактор [...], бэлэн болгоо. [...]льхозтехника» нэ[...]стерской соо үшөө [...]заһагдажа байна. [...]ад тракторынь [...]лгада орохогүй, [...]

[...] абтаһан трактор[...]гарта ябахадаа хо[...]лэй туршада ехэ [...]ородоггүй, миил [...] харууһалга хэг[...] Тиимэ 10 трак[...]— гэжэ колхозой [...]нер И. Укоев мэ[...]

[...]ндэхи механиза[...]о жэл гаратар бу[...]нуудаа тарилгада [...]хүсэлтэй. Техни[...]гада хүдэлдэг ме[...]уд В. Ободоев, [...] В. Булгутов (бри[...]Нефедьев, Г. Де[...]тницкий гэгшэд [...] даабари ходо [...]ргэжэ, бүхы юу[...]шанартайгаар хэхэ [...].

[...] трактортаа эзэн [...]ыг, нарин нягта [...]нууд эндэ олон. Жэшээнь, Даша Садаевич Нилхаев, Анцифер Балданович Сагадаев, Ананий Намжилович Убушеев, мүн бусад механизаторнууд арба—хорин жэлэй туршада булад хүлэгүүдые жолоодоно. Ганса Даша Садаевич Нилхаев гушан таба-зургаан жэлдэ механизатораар ажаллана. Дүршэл ехэтэй эдэ механизаторнуудай гарта найдагдажа үгтэһэн тракторнууд хэдэн жэлдэ заһабарилгада оронгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдана.

Гадна эндэ 5 плуг, 40 борной, 4 культиватор заһагданхай. Гансал сеялкэ заһабарилха хүдэлмэри урагшагүйдэнэ.

— Сеялкын шухала хэрэгтэй частьнууд байхагүй, олдоногүй, — гэжэ колхозой главна инженер хэлэбэ. — «Сельхозтехника» нэгэдэлэй магазиндашье үгы. Ядахадаа, гурбан сеялкын нэгэ мууень задалжа, нүгөөдэ хоёрыень заһажа байнабди.

Гансашье эндэ бэшэ, мүн аймагай бусад ажахынуудта иимэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Колхоз, совхозуудай инженернүүд халуун намарһаа эхилээд, бүхы үбэлдөө, хабартаа тракторнуудай, плуг, сеялкэнүүдэй частьнуудые бэдэржэ зободог, Эрхүү, Улаан-Үдэ хотонуудаар яаншалдаг. Теэд аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник В. Д. Серебренников, главна инженер А. М. Зверев, мүн «Сельхозтехника» нэгэдэлэй аймагай отделениис эрхилэгшэ И. Г. Конюшкин гэгшэдэй энэ талаар зохихо хэмжээ абангүй һуудагынь гэмшэлтэй.

Энэ колхозой таряашадшье үрэһэ хүрэнгэеэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ талаар урагшатай. Һүүлэй мэдээгээр ерэхэ хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ 7016 центнер, тэрэ тоодо 4200 центнер шэниисын, 1900 центнер обёосой, 700 центнер горохой, 210 центнер емшээнэй үрэһэн сэбэрлэгдэнхэй.

Үнгэрһэн намартаа колхозой механизаторнууд 1100 гектар намарай паар хахалха даабаритай байһан аад, 1200 гектар хахалаа. Тэрээнһээ гадна 215 гектар сэбэр паартай. Ерэхэ хабар таряаланда оруулагдаха 6600 центнер минеральна үтэгжүүлгэ зөөгдэжэ асарагданхай.

Тиигэжэ 1973 ондо баян үргаса абаха түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна.

Б. ЯБЖАНОВ,
манай корр.
Түнхэнэй аймаг.

[Б]УРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

[БУРЯ]АДАЙ АССР-тэ РСФСР-эй АРАДАЙ РАЙОННО СҮҮДҮҮДЭЙ [АРАДАЙ] ЗАСЕДАТЕЛЬНУУДАЙ ҺУНГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ БОЛЗОР ТУХАЙ

[...]Р-эй арадай районно (городской) [...] һунгаха тухай дүримэй» 70-да[...]гай болон РСФСР-эй Верховно [...]резидиумэй 1972 оной ноябриин [...]зай үндэһөөр Буряадай АССР-эй [...] Соведэй Президиум иигэжэ тог[тооно]:

[...]СР-эй арадай районно сүүдүүдэй [за]седательнуудые Буряадай АССР-тэ һунгаха болзорые 1973 оной январиин 10-һаа февралиин 10 болотор гэжэ тогтоохо.

2. 1970 оной ноябрь-декабрьда Буряадай АССР-тэ РСФСР-эй арадай районно сүүдүүдэй арадай заседательнуудай түлөөлгые арадай районно сүүдүүдэй арадай заседательнуудай шэнэ бүридэлэй һунгагдатар һунааха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан. 1972 оной ноябриин 10.

ХҮДЭЛМЭРИШЭ СОЛОТОН

Дүшэ гарамгай наһанай, шипраг бэетэй хүн үглөө бүри Оймородой мебельнэ фабрика тээшэ гэшхэлжэ ябадаг. Цехэйнгээ үүдэ татажа ороходонь, ногоон шэрэтэй оньһон түхеэрэлгэнүүд абяа шэмээгүйхэн угтажа байхал даа.

Иван Кириллович Соснин түргэхэноор хубсаһаяа һэлгэжэ үмдөөд, цех соогуураа эзэн ёһоор алхална. Хамаг түхеэрэлгэнүүдээ наринаар шалган хаража, зарим шүрэб боолтонуудыень шангадхаха, тоһодохо, сэбэрлэхэ. Хүдэлмэришэдэй ажалдаа ерэхэдэнь, станогуудынь сэбэрлэгдэһэн, ажалда бэлэн болоод байдаг юм. Теэд Иван Кириллович Соснин энээгээр һанаагаа заһадаг бэшэ даа. Ажалай үедэ станогууд ямараар хүдэлнэ хаб гэжэ шалгадаг, залуу хүдэлмэришэдтэ яажа оньһон түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха тухай һургаал заабари үгэһэн лэ байдаг. Тэрэнэй оролдолгоор Оймородой мебельнэ фабрикын модо болбосоруулгын цехэй хүдэлмэришэд һаалгүйгөөр хүдэлжэ, һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ гээд хэлэмээр.

1952 он. Иван сэрэгэй албанһаа бусаһаар лэ Оймородой мебельнэ фабрикада хүдэлхэеэ ороо бэлэй. Тэрэ модо харуулдадаг станок хүдэлгэдэг һэн. Оньһон түхеэрэлгэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха гэжэ оролдохо. Халаанай дүүрээшье һаань, станогойнгоо хажуугаар эрьелдэн, үни удаан носолдохо, шорой тооһонһоонь сэбэрлэхэ. Станогоо һайса заһабарилжа шадаһанайнгаа ашаар, һаадгүйгөөр хүдэлжэ, халаан бүриингөө даабари холо үлүүлэн дүүргэдэг бэлэй.

Хамта хүдэлдэг нүхэдынь Иван Кириллович Соснинние бригадираар, удаань мастераар дэбжүүлһэн юм.

Ямар аргаар бага гаргашатайгаар ехэ продукци гаргаха гээшэб гэһэн бодол Иван Кирилловнч Соснинои һанаа сэдьхэлыень хүлгөөжэ байдаг. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ хэрэглэхэ асуудалда ехэ анхарал табидаг юм. Урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын олон дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, хүдэлмэришэдэй ажал нилээд хүнгэдхэһэн юм. Байгша оной эхинһээ хоёр дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Энэнь жэл бүри хоёр мянган түхэригэй арьбалалта үгэхөөр багсаалагдана. Энэ шухала хэрэгтэ бэшэшье хүдэлмэришэдые хабаадуулха гэжэ И. К. Соснин оролдодог.

Механическа цехэй токарь И. О. Берёзовский, слесарь Г. П. Каргапольцев, модо болбосоруулдаг цехэй механик А. М. Ковалевский гэгшэд урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хүдэлмэридэ хабаадалсадаг болоо. Эдэнэр байгша он соо модо харуулдаха станок шэнэдхэһэн байна.

Автомеханик В. Н. Семенов хоёр цехэй хоорондо модо зөөхэ хүдэлмэри оньһожоруулха тухай һонирхолтой дурадхал оруулба. Энэнь үйлэдбэридэ нилээд ехэ ашаг олзо үгэхэ хэбэртэй.

Иван Кириллович Соснин эдэ дурадхалнуудые һайса хаража үзэдэг, зарим тэды заабари хэлэжэ, шадаха зэргээрээ туһалдаг. Һүүлэй үедэ урлан нарижуулгын хэрэгтэ олон хүдэлмэришэдые хабаадуулдаг болоо.

Оймородой мебельнэ фабрикын цехүүд соо шэнэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдожо, ехэ продукци бүтээгдэдэг божо байнхай. Энээндэнь Иван Кириллович Соснин баясадагшье. Эндэ багаханшье һаа, хубитань биилха юм даа.

Олон жэлэй туршада эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байһанайнгаа түлөө нүхэр Соснин Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа бэлэй. Хүндэлэлэй олон грамотануудаар шагнагданхай. Тэдэнэйнь дунда Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамота бии. Тэрэнэй хүдэлдэг цехэй коллектив һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Эдэнэр СССР-эй 50 жэлэй ойн баярта бүхы амжалтануудаа зорюулна.

А. МЕЩЕНИН.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ХҮДӨӨ АЖАХЫН МАШИНА, ТЕХНИКЫН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1972 ОНОЙ НОЯБРИИН 1-нэй МЭДЭЭН
(Заһабарилагдаһаниинь тоогоор)

Аймагууд	трактор	плуг	сеялкэ	культиватор	ашаанай автомобиль
Баргажанай	5	—	—	—	3
Бэшүүрэй	—	20	76	16	—
Баунтын	—	—	—	—	1
Зэдын	22	10	18	—	5
Яруунын	51	18	32	—	23
Загарайн	9	3	9	—	7
Захааминай	3	2	2	—	9
Кабанскын	33	15	35	—	18
Хурамхаанай	6	—	—	—	7
Хяагтын	14	6	1	33	—
Прибайкалиин	—	6	9	—	12
Хойто-Байгалай	3	—	—	—	—
Сэлэнгын	9	9	6	2	13
Мухар-Шэбэрэй	16	—	5	8	1
Түнхэнэй	14	29	28	8	2
Улаан-Үдын	37	48	20	—	—
Хоринн	21	—	—	—	—
Республика бүхыдөө	243	07—4	239	59	110

Союзна, автономито республикануудай ажалшадай амжалтанууд тухай, тэдэнэй саг үргэлжын нягта харилсаа холбоон тухай, коммунис байгуулалтада хамтааран оруулжа байгаа хубитанууд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүд ороной нютаг бүхэнһөө ороно.

Россин Федераци:

ҺАЙНДЭРЭЙ ВАХТАДА

Октябриин һайндэрэй үдэрнүүдтэ «Амурсталь» заводой металлургнууд эршэтэйгээр хүдэлбэ. Мартеновскэ цехэй Николай Азаренковай хүтэлбэрилдэг бригада түсэбһөө гадуур хэдэн арбаад тонно металл шудхаһан байна. Тэдэнэр графигаар хараалагдаһанһаа 30 минутаар урид шудхалга хэбэ.

Ноябриин найманда Амурай металлургнууд түсэбһөө гадуур шудхаһан буладаа 22 мянган тоннодо хүргэбэ. Энэнь СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаһаань 2 мянган тонноор ехэ болоно.

Комсомольск-на-Амуре.

Азербайджан:

ХАНИ БАРИСААН БА МҮРЫСӨӨН

Каучук үйлэдбэрилдэг Сумгаидтахи заводой «коммунис ажалай ударник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Тольяттиин каучук үйлэдбэрилдэг заводой хорин хүдэлмэрилэгшэдэ олгогдоо.

Хани барисаан ба мүрысөөн тухай договор баталхаяа делегацинь Волго ерэһэн, Сумгаидай заводой директор Халид Рзаев дурасхаалта вымпелнүүд ба үнэмшэлгэнүүдые түрүүшүүлдэ барюулба.

Шагнагдагшадай дунда Михаил Розов, Виктор Кузнецов, Владимир Булычев гэгшэд бии. Эдэнэр арбан табан жэлэй урда тээ түрүүшын тонно каучук үйлэдбэрилхэдэнь, шэнэ үйлэдбэри ашаглаха мэргэжэл шудалхадань Сумгаидай химигүүдтэ туһалһан юм.

Ажалайнгаа дүй дүршэлые, түрүү онол аргануудаа халан абалсалга волгынхидташье туһа хүргөө. Сумгаидай мэргэжэлтэд мүнөө Тольяттида ерэнхэй, химическэ, түхеэрэлгэдэ шухала эпоксидна дабирхай үйлэдбэрилгэдэнь, агрегадуудые сэбэрлэхэ шэнэ арга нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгэдэнь туһалжа байна.

Мүрысэдэг хоёр предприяти Агуу ехэ Октябриин 55 жэлэй урда тээхэнэ социалис уялгануудаа болзорһоонь урид дүүргээ. Сумгаидай химигүүд жэлэй эхинһээ хойшо даабариһаа гадуур хэдэн миллион түхэригэй продукци худалдаһан байна.

А. КАПУСТИН,
ТАСС-ай корр.
Сумгаит.

Латви:

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ ДЭЭШЭЛНЭ

«Рига» гэжэ фирмын мебельшэдэй жэлэй эхинһээ хойшо 12 мянган түхэригэй алмалта хэхэдэнь ленинградайхид туһалаа. Эдэнэр тусхай хюрөөнүүдэй туһаламжаар материал бэлдэхэ бүри үрэтэй һайн онол аргануудые ригынхидтэ дурадхаһан байна. Тиин материал ашагтай һайнаар хэрэглэхэ, тэдэнэй шанар дээшэлүүлхэ арга олдоо. Ленинградайхид мебельнүүдые бүтээн гаргахын тула ригынхидэй хэрэглэдэг шэнэ онол арга өөһэдтөө нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлээ.

В. БЕКЕРИС,
ТАСС-ай корр.
Ригэ.

Киргиз:

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ҺУРГУУЛИ

Токтогульска ГЭС-эй хаалта өөдөө 100 метртэ хүргэгдөө. Энэнэй тулада эндэхи барилгашад миллион үлүүтэй кубометр бетон шудхаха ушартай болоһон байна.

Түрүү дүй дүршэлэй һургуули болоһон энэ барилга дээрэ 40 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ажаллана. Хадада хэгдэхэ хүдэлмэри эмхидхэлгэтэй холбоотой олон асуудал эндэ шиидхэгдэнэ.

Владимир Аксёнов, Масалы Сабиров, Анатолий Андреев, Джаимбек Анарбаев гэгшэд хабсагайда хабсаргалта хэгшын, хадын бульдозеристын, хадые түнхин малтагшын шэнэ мэргэжэлнүүдые түрүүлэн шудаланхай.

Нарынай гидроэлектростанцине бүхы оромнай барижа байна. Гэхэ зуура, токтогуулиинхидай түрүү дүй дүршэлые Заполярна Хантайн-Адагай ГЭС-эй, Зейскэ ГЭС-эй, Таджикистан ба Дагестандахи томо станцинуудай барилгашад халан абанхай.

Г. АДАМОВСКИЙ,
ТАСС-ай корр.
Кара-Куль.

АЖАЛАЙ ЖАГСААЛ

Кара-Калпагай АССР:

АХА ДҮҮ ЕҺОНОЙ ДЭМЖЭЛГЭ

Тахиаташай гидроузелай барилгашад Аму-Дарья мүрэнэй уһые урадхуулха 3 километр шэнэ һаба малтаба Мантан томо хаалтаар хазаарлагдаһан Аму мүрэнэй уһан гандадаг талануул худар урадхуулагдажа эхилхэнь. Барайгар таридаг ехэ районуудай нэгэн эндэ бии болгогдохо юм. Энэ гидроузел 1973 ондо ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50-дахи ойн жэлдэ Аралай далай шадар олон томо барилганууд бодхоогдохо. Мүнөө хүрэтэр хооһон дайда байһан газарнуудые ундалуулан һэргээхэ Тахиаташай ГЭС республикын урда зүгтэ баригдана. Дунда Азиһаа ороной Европодохи хуби худар ошохо хоёрдохи зам— Кунград-Бейнугэй түмэр харгы АССР-эй хойто зүгтэ баригдаа.

Дурдагдаһан барилганууд бүхы ороной хүсөөр бүтээгдээ. Муйнакын загаһашадай хэрэглэхэ флот Казахстанай верфьнүүдтэ баригдана. Грузиин хүдэлмэришэд Аму мүрэн дээрэ ашаглагдаха земснарядуудые эльгээнэ. Сибириин энергетигүүд электродамжуулгын лининүүдые та талгадань туһална. Барайгар таржа эхилэгшэдтэ туһалхын тула хэдэн зуугаад хүн энэ тала худар нүүжэ ерэнэ.

Ю. КРУЖИНИН,
ТАСС-ай корр.
Нукус.

Политическэ һуралсал ШАЛГАХА, ТУҺАЛХА

Партийна худэлмэрилэгшэдэй, коммунистнууд болон партийнабэшэ эдэбхитэдэй марксистско-ленинскэ һуралсалда, эдэнэрэй теоретическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Коммунис парти ехэ анхарал ходо табижа байдаг юм. Манай орондо коммунис байгуулалтын улам үргэн дэлисэтэй болохо тудам, мүн буржуазна суртал бодолтой ябуулдаг тэмсэлые улам шангадхаха хэрэгтэй болоһон дээрэһээ имэ эрилтын табигдажа байһаниинь ойлгосотой.

Олон түмэнэй манлайда ябахын тулада коммунистнууд ямаршье асуудал шиидхэхэдээ эрдэм ухаанай эрилтын ёһоор хандаха, политическэ түгэс эрдэм мэдэрэлтэй байха, суртал бодолой талаар хатуужанги байха зэргэтэй. Эгээл имэһээ «марксизм-ленинизмын теориие, ниитын хүгжэлтын хуулиие оролдосотойгоор шудалха, ажабайдалай шэнэ зүйлнүүдые һайнаар ойлгодог болохо, тэдэндэ зүб сэгнэлтэ үгэхэ, үнэн зүб бодото тобшолол хэхэ гээшэ коммунистнуудай тон шухала хэрэг гэжэ парти тоолоно. Коммунистнуудай үзэл сурталай хатуужал гээшэ манай партийна зэргэнүүдэй дайшалхы шадабариие дээшэлүүлгын зайлашагүй эрхэ нүхэсэл мүн» — гээд партиин XXIV съезд дээрэ хэгдэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

Коммунис байгуулалтын мүнөөнэй үе сагта хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэдэй, олонитэ ажалшадай экономическа һуралсал гээшэ тон ехэ удха шанартай болоо гээд съезд мүн лэ заагаһан байна. Мүнөө эхилээд байгша һуралсалай жэл болбол бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үргэн дэлисэтэй экономическа һуралсалай жэл болохо юм. «Ажалшадай экономическа һуралсал һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор энэ һуралсалай түхэл, хэлбэри, удха шанар сүм тодорхойлогдонхой. Экономическа һуралсал болбол марксистско-ленинскэ үзэл бодол бүридүүлхэ талаар партиин эрхилжэ байгаа хүдэлмэриин нэгэ хуби, пропагандын хүдэлмэриин аша үрэ дээшэлүүлхэ, бодото байдалтай холбооень бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай.

Экономическа һуралсал теориин үргэн үндэһэ һуурида: марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудта, илангаяа партиин документнүүдтэ, КПСС-эй XXIV съездын материалнуудта, съездын һүүлэй шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн эмхидхэгдэхэ юм.

Экономикын эрдэм ухаа дэлгэрүүлхын тулада партийна һуралсал сүм зорюулагдаха байна. Политическэ һуралсалай шата бүхэнэй программада нэмэлтэ, хубилалтанууд оруулагданхай. Жэшээнь, марксизм-ленинизмын үндэһэн суртал шудалдаг һургуулинуудта имэ шэнэ предмедүүд оруулагдаа гэбэл: колхознигууд болон хүдэлмэришэдтэ «экономикын эрдэм ухаанай үндэһэ һуури», мэргэжэлтэдтэ—«үйлэдбэриин экономико ба ударидалгын үндэһэ һуури». Политэкономиин бүхы программа үзэжэ дүүргэһэн хойноо эдэ предмедүүдые үзэхэ заабаритай. Марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые, КПСС-эй XXIV съездын материалнуудые, энээнһээ хойшо абтаһан Центральна Комитедэй тогтоолнуудые, коммунис байгуулалтын теориин болон бодото байдалай, партиин национальна политикын, мүнөө үеын ниитын хүгжэлтын шухала асуудалнуудые теоретическэ семинарнуудта үзэхөөр түсэбтэнь оруулагданхай.

«Ажалшадай экономическа һуралсал һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бэелүүлэн, республикын партийна организацинууд политическэ һуралсалдаа экономикын эрдэмэй үндэһэ һуури, экономикын теори шудалха 1125 һургуули болон семинар эмхидхэһэн байна. Энэ һуралсалда 26071 хүн, тэрэ тоодо 13262 коммунист хабаадалсана.

Национальна харилсаануудай теориин, бодото байдалай, интернациональна болон патриотизмын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ асуудалнууд энэ жэлэй партийна болон комсомолой һуралсалда ехэ һуури эзэлхэ юм. Партийна һуралсалай идейно-теоретическэ хэмжээе улам дээшэлүүлхэ, ленинскэ национальна политикын асуудалнуудые, коммунис байгуулалтын мүнөөнэй шатада энэ политикын бэелүүлэгдэжэ байһые хэшээлнүүдтээ хүсэд дүүрэнээр харуулха эрилтэ табигдана.

Имэ эрилтэнүүдтэй тааралдуулан харахада, республикын партийна организацинуудта һуралсалай жэл ямараар эхилээб?

КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшан һуралсалай жэлэй эхилхын урда тээ пропагандистнарай семинар 6 дахин үнгэргөө. Доодо, дунда, дээдэ шатануудай бүхы пропагандистнартай, комсомолой һуралсалай пропагандистнартай семинар хэгдэһэн байна. Мянга гаран пропагандист курсануудта һуралсаа. Һургуулинууд болон семинарнуудай программын темэнүүдээр лекци уншахаһаа гадна, «Буряадай АССР-эй экономикын саашанхи хүгжэлтэ», «СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан суртал бодолой хүдэлмэриин зарим асуудалнууд», «СССР-ые байгуулга ба хүгжөөлгэ—ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай бодото гэршэ мүн» гэхэ мэтын асуудалнуудаар олон лекци шагнаһан байна. Эрдэмтэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд эдэ асуудалнуудаар лекци уншаа. Политическэ һуралсалай теоретическэ семинарнуудай дүрбэн жэлэй программа аймагуудта эльгээгдэнхэй.

Эдээнһээ гадна байгша оной сентябрь, октябрь һаранuудта партиин бүхы райкомууд пропагандистнарай семинар-зүблөө үнгэргөө. Һуралсалай жэлэй онсо шэнжэнүүдые, политическэ һуралсалые һайжаруулха тухай эдээн дээрэ хэлсэгдэһэн байгаа. Энэ жэлдэ республика дотор 2296 һургуули болон семинар эмхидхэгдээд хүдэлжэ байна. Эдээндэ 581.110 хүн һурана, эдэнэрэй 32.817-ниинь коммунист юм.

Коммунистнууд болон комсомолшуудай, партийнабэшэ эдэбхитэдэй марксистско-ленинскэ һуралсал городуудта октябриин 2-то, хүдөө нютагуудта октябриин 16-да эхилэһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай заабариин ёһоор түрүүшын хэшээлнүүд «ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол шудалха хэрэгтэ зорюулагдаа, «Бидэнэр патриодуудбди, интернационалистнуудбди» гэһэн ленинскэ уряагаар комсомолшуудай һуралсал эхилээ.

Партийна олон организацинуудта, илангаяа Железнодорожно райондо (ЛВРЗ, авиационно болон прибор бүтээлгын заводуудта, «Буржелезобетон» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй), Октябрьска райондо (сэмбын фабрика, ПОШ, электро-заһабарилгын завод болон бусад), Советскэ райондо (судна бүтээлгын завод, «Электромашина» завод, заһабарилгабарилгын № 1 управлени, авиаторнуудай нэгэдэмэл отряд) болон бусадта түрүүшын хэшээлнүүд олон хүнэй хабаадалгатайгаар, идейно-теоретическэ үндэр хэмжээндэ үнгэрөө.

Мүн Түнхэнэй аймагай «Маяк», «Восточные Саяны», «Сибиряк» колхозуудта, хүн зоной эрилтэ хангадаг комбинадта, Яруунын аймагай «Победа», «Коммунизм», «Дружба» колхозуудта, Хориин аймагай Анаагай, Хориин, Хүрбын совхозуудта болон бусад аймагуудай партийна организацинуудта һуралсалай шэнэ жэл яһала һайнаар эхилээ. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Зүүн-Мүрэнэй отделенидэ найман жэлэй һургуулиин директор С. С. Заяхинов пропагандистаар хүдэлнэ. «СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ой хадаа олон яһатантай совет арадай агуу һайндэр» гэһэн темээр түрүүшынгээ хэшээл үнгэргөө. Энэ темээ пропагандист тон тодоор дэлгэлэн харуулжа шадаа. Совет гүрэниие байгуулга хадаа демократическа централизмын, пролетарска интернационализмын үндэһөөр, үндэһэ яһатанай адли тэгшэ эрхын, һайн дуранай нэгэдэл мүн гэжэ пропагандист харуулаа. СССР-эй арадуудай хани барисаа, харилсаа холбоое, эдэнэрэй экономическа болон соёл болбосоролоо хүгжөөһэн зам дэлгэлэн тобойсо тайлбарилба. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан, абаһан социалис уялгануудай дүүргэгдэжэ байһан тухай мэдээсэбэ. Республикынгаа, аймагай байдалай жэшээнүүд дээрэһээ туйлаһан амжалтануудые пропагандист хөөрэжэ үгөө. Имэһээ энэ пропагандистын түрүүшын хэшээл удха һайнтай, һонин болоожо үгэһэниинь ойлгосотой.

Энээнэй хажуугаар олон газарта түрүүшын хэшээлнүүд таһалдаа, һурагшад үсөөнөөр ерээ. Республиканска типографида, киномеханическа заводто, «Труд» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлдэ, «Роскультторгын» бааза болон бусад газарта түрүүшын хэшээл таһалдаа. Мүн Хурамхаанай совхоздо, Хурамхаанай хэлхеэ холбооной узелда, Бэшүүрэй аймагай 19 партийна организацида, Баунтын, Улаан-Үдын аймагуудай 7 кружок, һургуулида партийна, комсомолой һуралсалай түрүүшын хэшээлнүүд болоогүй.

Министерствэнүүд, управленинүүд болон захиргаанай зургаанууд политическэ һуралсалай үдэр—понедельнигтэ элдэбын суглаа, хуралнуудаа татаһан зангаараа. Жэшээнь, совхозуудай нэгэдэл (нүхэр Тюменцев) байгша оной октябриин 16-да совхозуудай главна мэргэжэлтэдэй зүблөө-семинар үнгэргөө. Эдээнэйнь олонхинь пропагандистнар юм. Тимэһээ олон газарта занятинууд таһалдаа.

Республика дотор комсомолой политическэ һуралсалай 542 кружок, семинар байгуулагданхай. 17491 хүн, тэдэнэй 11758-ниинь комсомолшууд эдээндэ һуралсана. Олон аймагуудта комсомолой һуралсал яһала эмхитэйгээр эхилээ. Тиигээшье һаа, дутагдалнууд олон. Прибор бүтээлгын, «Теплоприбор» заводуудай, локомотивна депогой зарим цехүүдтэ, мүн Загарайн, Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудай комсомолой зарим организацинуудта комсомолшуудай кружогуудта хүн үсөөн суглараа.

Дээрэ заагдаһан нютагуудтахи партийна, комсомолой организацинуудай, тэдэнэй секретарьнарай зүгһөө үзэл сурталай хүдэлмэриин шухала участок—политическэ һуралсалда ехэ һаналаа табяагүй, хайхараагүй дээрэһээ имэ дутагдалнууд гараа гээшэ ааб даа.

Түрүүшын хэшээлнүүдэй зарим дүнгүүдые һайса хаража үзөөд, партиин райкомуудай, парткомуудай бюро дээрэ зүбшэхэһөө гадна, эдэ дүнгүүдые партийна суглаанууд дээрэ табижа хөөрэлдэмөөр гэжэ һанагдана.

А. БАИНОВ,
КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагшын орлогшо.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

Армениин шаазан

ЕРЕВАН. (ТАСС). Армениин индустриальна шэнэ түб—Арташат хотодо шаазан эдлэл хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ завод баригдажа эхилбэ. Энэ предприяти үйлэдбэриие сүм оньһожоруулха түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаха юм.

Шэнэ завод Армениин имэрхүү хоёрдохи предприяти болохо. Мүнөө хүдэлжэ байдаг Ереванадахи шаазанай завод һаяар һэльбэгдэн шэнэдхэгдэхэнь. Тиихэдээ гурба дахин ехэ продукци бүтээдэг болохо байна.

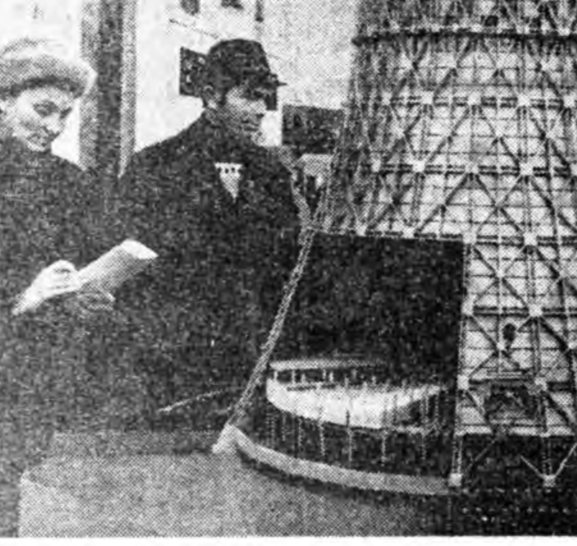
Түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр Армени шаазан зүйлнүүдээр өөрыгөө гүйсэд хангаха байна.

АШАГ ЕХЭТЭЙ ҮҮЛТЭР

МОСКВА. (ТАСС). СССР-эй шубуунай промышленностиин техническэ совет үүлтэртэ шубуудай «Маркс» гэжэ совхозой хүдэлмэришэдэй бии болгоһон «Сагаан леггорн» — «Старт-1» гэһэн холимог үүлтэрые һайшаан баталба. «Старт-1» үүлтэрэй тахяанууд жэлдээ 281 үндэгэ үгэнэ. Үндэгэн бүхэнэй шэгнүүр — 58,5 грамм. Эдэ тахяануудые манай фермэнүүдтэ үсхэбэрилжэ эхилхэнь.

Шэнэ үүлтэр бии болгохо хүдэлмэри жэлэй урда эхилһэн юм. Саратовай областиин селекционернүүд шубуу үсхэбэрилгэ шэнжэлдэг институдтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэрилнэ. Тэдэндэ электроникошье туһалһан байха. Ямар үүлтэр хэр ашаг олзотойб гэһэн шэнжэлгэ «Проминь-1» гэжэ тоолоогын машинаар хэгдээ.

СССР-эй ВДНХ-да

МОСКВА. Атомна электростанциин үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ халаһан уһые хүргэхэ түхеэрэлгын макет СССР-эй ВДНХ-да табигдажа харуулагдана. Тэрэ түмэрөөр хэһэн торхотой юм.

«Теплоэлектропроект» институдай Ленинградтахи таһаг, «Проектстальконструкция» гэжэ түбэй эрдэм-шэнжэлэлгын институт тэрэнэй проект зохёогоо.

Нововоронежско атомна электростанцида үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ халаһан уһа хүргэхэ түхеэрэлгэ часай турша соо 20—27 мянган кубическа метр уһа хүргэхэ аргатай. Тэрэнэй үндэрынь 91 метр, торхонь доогуураа 79 метр диаметртэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Энергетическое строительство» гэжэ павильондо табигдаһан энэ түхеэрэлгын македые хүнүүд һонирхон харана.

ТАСС-ай фотохронико.

„МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН“ ГЭҺЭН КОНКУРСДО

СҮҮДХЭДЭ ХЭДЫ ЧАС БЭ?

ОЧЕРКЫНГОО ГЕРОЙТОЙ уншагшадаа гансата танилсуулһуу — Бальжинима Цыренович Цыренов, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүрэй һургуулиин директорэй орлогшо. Богонёор хэлэбэл — завуч.

Би энэ хүниие үнинэй таниха һэм. Арбаад жэлэй саана Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн завучуудай семинарта суглаа хабаадаа һэмди. Тэрээнһээ хойшо республиканска зүблөөнүүд дээгүүр уулзадаг, үгэ хэлэхыень шагнадаг байгааб. Тэрэ нүхэр сндэртэ гаража, үгэ хэлэхэдээ, «уһан дээрэ үрмэ хүшөөхэ», гоёор хэлэхэ гэжэ оролдодоггүй. Түрүүшээр шагнахада, аг-заг гэһэн шэнги байбашье, анхаржа шагнахалаар, нилээн гүнзэгы удхатай юумэ хэлэжэ байха. Номойхёор бэшэ, өөрынгөө хэлээр, юрынхеэр хэлэдэг.

Би энэ хүн тухай бэшэхэ гэжэ үнинэй һанадаг һэм. Хүдэлжэ байһан һургуулиярнь һаяхан ябажа, Бальжинима Цыреновичэй ажалдаа байхыень ажаглахадаа, бэшэхэ хүсэлни бүришье элирээ һэн...

* * *

МҮНӨӨНЭЙ ҮХИБҮҮДЫЕ һургахань хүшэр болоо гэлсэдэг. Юундэ? Мүнөөнэй эдир үетэн һонюушагүй, ном үзэхэеэ залхуурдаг болошоо гэжэ зарим нүхэд һанамжалдаг. Үгы, мүнөөнэй үхибүүд залхуу болоо бэшэ, харин ухаан бодолойнгоо талаар урданай хүүгэдһээ һураггүй дээшээ, хүгжэнги болонхой гэжэ нүгөөдүүлынь баталха.

Бальжинима Цыренович хоёрдохи бүлэгэй талые баримталдаг хэбэртэй агша. Үнэхөөрөөшье урданай эдиршүүл кино харахаһаа байтагай, тэрэмнай юун гээшэб гэжэ мэдэдэггүй шахуу байһан. Харин мүнөө һуурин, тосхон бүхэндэ кино харуулдаг, радио дуугардаг болонхой. Гадна олон һууринда хүн зон, илангаяа үхибүүд сэнхир экран хаража һамаардаг болонги. Юрэдөө, ямаршье шэнэ һонинной дэлхэй дээгүүр сахилгаанһаа түргөөр, даншье элбэгээр дэлгэрдэг болоһон үе сагта ажаһуудаг хүүгэдэй ухаан бодол хүгжөөшье юм аа даа.

Тиимэһээ мүнөө үеын һурагшадта хуушанайхяар, хорёод-арбаад жэлэй саана байһандал ном заажа болохогүй. Һубэлгэн, хурдан эдир ухааень улам бүри түргөөр гүйдэг болгохо, шудалжа байһан юумэеэ ухамайлан бодомжолдог байхаар һургаха эрилтэ мүнөө үедэ табигдана.

Бальжинима Цыренович тэрэ эрилтые һайн ойлгодог. Тэрэ өөрөө олон жэлэй туршада географи заана.

— Бүхы классуудта шэнэ программаар географи заагдадаг болонхой гээшэ, —гэжэ Бальжинима Цыренович яаралгүйгөөр хөөрэхэ юм.— Мүнөө үедэ географи шудалалга хадаа шэнжэлгын шанартай байха ёһотой. Хизаар ороноо шэнжэлхэ гээшэ тусгаар гүнзэгы удхатай даа. Мүнөө үедэ хүн зоной дунда экономическа һуралсал дэлгэрүүлхэ эрилтэ табигдана гээшэ aаб даа. Ахамад клас сайхиднай экономическа географи шудалдаг. Тиимэһээ тэрэниие заахадаа, партиин эрилтые һанаандаа ходол хэгшэб...

Ингэжэ хөөрэжэ һууханьдань, телефон гэнтэ хонходобо. Бальжинима Цыренович трубка абажа шагнаад:

— Алло! — гэбэ. — А-а, сайн байна! Мэнэ гэһээр. Хүлеэжэ байгты...

Трубкаяа табижархёод, столойнгоо һугалга сооһоо нэгэ дэбтэр гаргажа ираад, дахин трубкаяа абажа, тоб байса ингэжэ элидхэбэ:

— Хоёр хүн Ивалгын гидромелиоративна техникумдэ ороо. Нэгэн — СПТУ-да. Нэгэн — педучилищида. Тиихэдэ Эрдынеева Галя гэжэ басаган Галуута-Нуурай дунда һургуулида һурана. А? Сохом даа, сохом. Би зорюута шалгаа хүм. 42-ынь эндээ, юһэдэ үзэжэ байна. А? Тиимэ, сагаан талада үлэһэн хүн байхагүй. Ондоо асуудал үгы гү? Тиигээ һаа дүүрэг даа, — гээд трубкаа табиха зуураа, намда хэлэбэ: — Сомоной Соведһээ хонходоно дөө. Завучай ажал барагдаха бэшэ даа. Анхан нэгэдэхидэ ороһон хүүгэдые саг соонь бултыень класс дүүргүүлдэг болообди. Нилээхэн лэ оролдолго хэрэгтэй даа, юу хэлэхэб. Тиигээд лэ тэдэмнай дам саашаа һуража, дунда эрдэм олоһой гэжэ үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн бологдонол дөө,—гээд миһэлзэбэ.

Тиигэжэ байтар баһа телефон хонгирбо. Завуч ба һал трубка абажа шагнаба:

— Алло! Шагнажа байнаб... Сайн, сайн! Энэ хэн бэ?.. Райкомһоо гү?.. Нүгөөдэр гү? Ойлгосотой,—гээд трубкаяа табингаа: — Нүгөөдэр райкомдо пропагандистнарай семинар болохо юм ха. Дуудажа байна,—гэжэ ойлгуулба...

ЗАВУЧАЙ АЖАЛ үнэхөөрөөшье барагдадаггүй даа. Өөрынгөө предмедээр хэшээлдэ бэлдэхэш. Багшанартай хүдэлхэш. Ямар нэгэ һурагшын «хоёрхонтой» ханилдаг болошоо һаа, шалтагааниень элирүүлхэ хэрэгтэй: түрэлхидынь зэмэтэй гү, али багшань шабитаяа үгэеэ ойлголсожо шадаагүй гү?

— Мүнөө хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин эмхидхэлшэ бии болоожо, заа-зуу хүнгэн болоо ааб даа. Тэрээнһээ урда тээ һуралсалайшье, хүмүүжүүлгыншье хүдэлмэри хуу завучай хүзүүндэ тохогдодог һааб даа,—гээд, Бальжинима Цыренович шэнгэржэ ябаһан үһэеэ халта эльбэн, нюдөөрөө энеэбхилнэ. Энеэбхилхэдэнь, сагаабтар шарайдань, нюдэнэйнь ойро жэжэхэн уршалааханууд бии болоожо, үнгэрһэн жэлнүүдэй үлөөһэн мүр сараае һануулна...

Зүб даа. Анха түрүүн самбарай ойро зогсожо, үхибүүдтэ ном зааһаниинь аяар 1939 онһоо эхитэй. Тэрэ үедэ үшөө Бальжинима Цыренович болоодүй, залуу ябаа даа! Улаан-Үдын педучилищиин 3-дахи курсада һуража байтарнь, республикын гэгээрэлэй наркомой тусхай зарлигаар тэрэниие, хамта һурадаг хэдэн нүхэдыень хүдөөгэй һургуулида гаргаа һэн. Һүүлдэнь сэрэгэй албан. Дайнай һүүлээр училищияа, мүн учительска институт заочноор дүүргэө. Эрхүүгэй багшанарай институдай географиин факультедтэ заочноор һуража, дээдэ эрдэм олоо. Арба гаран жэлдэ завучаар хүдэлнэ. Хэды олон һургуулиие географиин талмайтай болгоо гээшэб!

Бальжинима Цыреновичэй хүдэлһэн лэ газарта агаарай байдал, сагай уларил шэнжэлдэг тусхай пост ходо бии болгогдодог. Юрэдөө, ниитэдэ туһатай хүдэлмэри хээгүй һаа, Бальжинима Цыреновичэй һанаанда нэгэ юумэн дутуу шэнги байдаг аабза гэжэ һанахаар юм. Хараад үзэе. «Знание» бүлгэмэй лектор, Хушуун-Үзүүрэй сомоной Соведэй депутат, «Знамя Ленина» колхозой 5-дахи бригадада политическэ һуралсал эмхидхэдэг пропагандист. Эдэнь хооһон нэрэ зүүһэн уялгата даабаринууд бэшэ. Алишье даабариень багша һайнаар дүүргэхэ гэжэ аһаң оролдодог.

Шабинарайнгаа эдэбхи үүсхэлые дэмжэн хүтэлбэрилжэ, Бальжинима Цыренович һургуулидаа музей нээхэ хүдэлмэри ябуулаа. Түгнэ нютагһаа урган гараһан эрэлхэг хүбүүн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда суута снайпер ябажа, баатарай үхэлөөр алдалһан Цырен-Даша Доржиев тухай баян материал музейдэнь сугларанхай. Ленинград хотодо мүнөө ажаһуудаг В. Б. Фарбировһаа абаһан бэшэгынь һонин. Тэрэ нүхэр сэрэгэй газетын редактор ябаһан; Ц-Д. Доржиевые танихашьегүй һаа, тэрээн тухай һайса дуулаһан, мэдэхэ байгаа юм ха. Хуушан газетэ иража, хэдэн фото-буулгабари эльгээгээ...

«Сүүдхэ хэды частайб?» гэһэн гаршагыем уншаад, энэмнай юугээ бэшэбэ гээшэб гэжэ гайхаха аабза. Сүүдхэ соо 24 час багтадаг гэжэ эхин классай шабинаршье мэдэхэ юм ааб даа. Би сагай удааржа, ута болодог тухай относительностиин теориие дурдахаяа һанаагүйб. Зүгөөр Бальжинима Цыреновичэй юрын ажалай үдэр хэды олон хэрэг үйлэ багтааанаб гэжэ бодомжолходоо, завучай сүүдхэ заримдаа һунажа, 25 частай болодоггүй юм аа гү гэжэ һэжэглээб...

Һуралсалай жэлэй эхиндэ хэшээлнүүдэй расписани зохёохын тула хэдэн үдэр тамхяа татангүй һуугдаха.

— Минии хэшээлнүүдые «сонхогүйгөөр» хээрэйгтыл даа,—гэжэ нэгэ багша хандаха.

— Нарай үхибүүтэй хадам, намда олон «сонхо» хэрэгтэй. Һанаандаа хээрэйгтыл даа, Бальжинима Цыренович, — гэжэ нүгөөдэнь хэлэхэ.

Арайшье гэжэ одоол бүтэбэ гэһэншни, олон классуудта ородог нэгэ багшын хэшээлнүүд «мүргэлдэшэһэн» байха бшуу. Тиихэдэнь хэдэн үдэр соо тархяа үбдэхөөжэ зохёоһон расписаниия дахин «эмдэхэш».

— Тиигэжэ «мүргэлдэхэгүйн» тула би түрүүн трафарет хэдэг хүм,—гэжэ завуч хөөрэнэ. — Расписаниингаа хүсэнэг зураһан бэеэрээ хэшээл хэдэг багшанарай обогуудые хубаажа бэшэхэш.

Расписаниһаа гадна «Методическа булан» эмхидхэжэ, шэнэ номуудтай, статьянуудтай багшанараа танилсуулжа байха гээшэ завучай уялга. Һуралсалай таһагай асуудалаар зүблөө үнгэргэхэ. Зүб даа, завучай ажал барагдашагүй.

Завуч хүн багшанарай хэшээлдэ орожо, методическа туһаламжа үзүүлхэ уялгатай юм. Бальжинима Цыреновичэй методическа дэбтэр иражa харахада, 1971—1972 онуудай һуралсалай жэлдэ 200 гаран хэшээлдэ ороһон байна!

Нэгэ һуралсалай жэл 35 неделитэй. Һайндэрнүүдые, элдэб шалтагаанаар һаатаһан үдэрнүүдые хорооходо, 34 недели үлэхэ. Тэдэнь һуралсалай 204 үдэр болоно. Тиихэдээ завуч өөрынгөө хэшээл хэхэһээ гадна, ниитын ажалда ябахаһаа гадна, үдэр бүри нэгэн-хоёр, заримдаа олоншье хэшээлдэ ородог байһан болоно бшуу!

Энэмнай юрын айлшалалган бэшэ. Багша ямараар хэшээлээ үнгэргэнэб, юуниинь һайн, юуниинь буруу байнаб гэжэ ойлгожо, методическа туһаламжа үзүүлхын тула һайса бэлдэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ бүхы предмедэй программые һайнаар шудалһан байхаһаа гадна. «Учительская газета», «Народное образование» гэжэ хэблэлэй гү, али предметнэ журналнуудай хуудаһанда ямар шэнэ хөөрэлдөөн болоноб, ямар һонин ажаглалта хэгдэнэб гэжэ мэдэхэ зэргэтэй.

Хушуун-Үзүүрэй һургуулида 33 багша хүдэлдэг. Хүн бүхэн өөрын абари зантай. Хүн бүхэндэ адляар хандахагүйш. Юрэдөөл, эрдэмһээ гадна, сэдьхэлэй бэлэдхэл хэрэгтэй даа. Завуч байха гээшэ хүшэрхэн хэрэг...

Шираб Эрдынеевич Эрдынеев Бальжинима Цыренович Цыренов хоёр ниитын эмхинүүдтэй, сомоной Соведтэй хамта нютагтаа 16-һаа 40 наһан хүрэтэр хүнүүдые бултыень найман классай һургуулитай болгохо хүдэлмэри хэдэн жэлэй туршада ябуулжа, зуун процент амжалта туйлаа юм.

Эдэ бүхы ажалда хэды ехэ сэдьхэл хэрэгтэйб. Тэрэниие хэмжэхын аргагүй. Тон лэ тэрээншүү, завучай ажалай үдэрые часаар хэмжэхын аргагүй...

Ц. ДОНДОГОИ.

Алексей Игнатьевич Болдаков — Доодо-Ангарай ... һанай заводой ажалай ветеран. Тэрэ эндэ 36 жэлэй ... шада ажаллажа ябана. Ажалдаа амжалтатай ... гаа түлөө Алексей Игнатьевич Ажалай Улаан Туг... деноор шагнагдаһан юм. Тэрэ загаһашадай бригада... тэлбэрилдэг. Бригада Октябриин ойн баяр... жэлэйнгээ даабариие дүүргэө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. И. Болдаков.

С. ЦЫДЫПОВ...

СССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ...

УРМАШУУЛГ... ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭХ...

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан, Түнхэнэй аймагай колхоз болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай коллективүүд соо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрһэн байна. «ССР Союзай 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая!» гэһэн уряае малшад, механизаторнууд, хүдэлмэришэд үргэнөөр дэмжэжэ бэлэй.

Манай аймагай таряашад болон малшад абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна гээд тэмдэглэхэ шухала. Манай аймагай ажалшад мал ажалай продукци байгша оной түрүүшын хахад соо үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа, КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна. Аймагайчнай колхоз болон совхозууд байгша оной 9 һарын түсэбые августын эхеэр дүүргэжэ шадаһан байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд һү һааха ба гүрэндэ худалдаха талаар жэлэйнгээ түсэб октябриин 4-дэ дүүргэһэн тухай мэдээсээ һэн. «Маяк» колхозой, Туранай совхозой һаалишад мүн лэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэө. Һаалишад Д. Д. Плашкинова («Восточные Саяны» колхоз), Т. Д. Андриевская («Сибиряк» колхоз), Б. Д. Игнашкиева, А. Л. Усольцева, Н. Г. Убушеева («Маяк» колхоз) болон бусад 9 һарын туршада үнеэн бүриһөө 2.400—2.500 килограмм һү һаажа амжаһан байна. Октябриин 1-нэй мэдээгээр, аймагай 33 һаалишан үнеэн бүриһөө 2.000 килограммһаа үлүү һү һааһан байгаа.

Таряа хуряалгын үедэ социалис мүрысөөн улам эршэтэйгээр дэлгэрээ һэн. Ургаһан ороохо таряагаа богони болзор соо, нэгэшье гээлтэ, хороолтогүйгөөр хуряажа, амбаартаа бултыень оруулхын түлөө тэмсэл механизаторнуудай дунда үргэнөөр ябуулагдаа бэлэй. Таряа хуряалгын үедэ механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөө хүтэлбэрилхэ, моральна болон материальна урмашуулга хэрэглэхэ талаар ажахынуудай партийна организацинууд нилээд ехэ хүдэлмэри хээ. Энээнэй ашаар таряа хуряалгаа һайнаар үнгэргэжэ шадаһан байнабди. Механизаторнууд С. Д. Ардуев, Д. Ш. Истаев («Восточные Саяны» колхоз), Н. Б. Яндонов, Н. Ж. Саргаев (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), В. А. Усольцев болон бусад 3.200—3.500 центнер ороохо сохиһон байна.

Аймагай промышленна предприятинууд түсэбүүдээ дүүргэһэн байна. Промышленна продукци худалдаха 9 һарын түсэб аймаг доторнай 112 процент дүүргэгдээ.

Аймагай ажалшадай социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ аймагай партийна организацинуудай ябуулһан ниитэ-политическэ хүдэлмэри нилээд ехэ үүргэ дүүргэө. 1971 оной эсэстэ КПСС-эй райкомдо үнеэн бүриһөө 2 мянган килограммһаа дээшэ һү һааһан түрүү һаалишад, ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд уригдаһан байгаа. Малай ашаг шэмые яажа дээшэлүүлхэ тухай шухала хөөрэлдөөн түс зүблөөн дээрэ болоо һэн. Зүблөөндэ хабаадагша түрүү һаалишад аймаг дотороо 1972 ондо дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 1.700 кг, харин 1973 ондо—Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн жэлдэ—үнеэн бүриһөө 2.000 кг һү һаахын түлөө социалис мүрысөө соносхоё гэжэ дурадхаһан байна. Энэ хандалгань аймагай «Саян» газетэдэ тунхаглагдаһан, тэдэнэй хандалга түрүү һаалишадай фото-зурагуудтайгаар тусхай хуудаһан-хандалга болоожо барлагдаһан... түрүү һаалишадай... аймагай һү һаали... нүүдэй коллективүү... наар дэмжээ. КПСС-... ком, колхоз болон со... партийна комитедүү... лиин фермэнүүдэй ... лэгшэдэй социалис... сөөнэй гуримууд... ходоо материальна ... на урмашуулгада ... рал хандуулһан ... циалис мүрысөөнэй ... ёһоор, үнеэн бүри... килограмм һү һааһан ... бүриһөө тугал ... һаалишан курорт ... тын байшанда түлөө... амарха путёвконууд... бэлэгүүдээр шагна... Тэрэшэлэн социалис... сөөндэ шалгарагшад... портрет КПСС-эй ... мой, аймсоведэй ... комой зүгһөө ... та бэшэлгэтэйгээр ... портредүүдынь ... солын галерейдэ ... юм. Үнеэн бүриһөө ... лограмм һү һаажа, ... риһөө тугал түлжүү... лишад «Аймагай эр... лишан» гэһэн нэрэ ... хүртэдэг, чемпион... лентэ зүүлгэгдэнэ. ... түлөө социалис мү... наар харуулхын, ... дээжэ болгохын тула ... райком, аймгүйсэд... дөө ажахын ... хамта «һү һаалиин ... дэй социалис ... бюллетень» гарга... хой. Тиимэ бюл... соо фермэнүүд һү ... сэбео ямараар дүү... наб, ямар һаалишан ... фермэ мүрысөөндэ ... ри эзэлбэб, аймагай ... лын самбарта ямар ... һаалишад бэшэгд... тэ мэдээнүүд толил...

«Алтан анзаһан... хоолос» гэһэн ... шагнал таряашад... шуулгын нэгэ шэнэ ... но. «Алтан анзаһан... шагналынь түрүү ... һэн тракторно-тар... бригадада жэлдээ ... барюулагдадаг, ... хоолос» гэһэн ша... лэй туршада эрх... туйлаһан бригадада ... дадаг юм.

Манай аймагай ... дай партийна коми... руулан ойлгуулха ... нүүдтэ ехэ анхарал ... даг болоо.

«Сибиряк» колхо... най совхозой партко... тэ-политическэ ... һайнаар ябуулна. ... хозой партком (сек... нүхэр Г. Т. Балдуе... нигуудайнгаа дун... тическэ хүдэлмэри ... эмхидхэжэ шадаа... партком политинфо... ба агитаторнуудаа ... ридхэжэ, колхозой ... тэд ба хүдөөгэй ... һээ бүридэһэн бэрх... шэдые томилоо. Ти... лэдбэриин бүхы ... лекци болон хөөр... үнгэргэгдэнэ. Д. ... каева, Г. Л. Бардуе... Мадыев, В. М. Усол... Шагдуров, А. Н. З... шэд улад зоной ... гууламжын хүдэлмэ... нөөр ябуулдаг боло... дээжэ юм. Теоретиче... раа һайн бэлэдхэл... тула тэдэнэр матер... нирхолтой болгожо ...

Аймаг доторнай ... татор, 190 политин... 150 пропагандист ... «Знание» бүлгэмэй ... гэшүүн ехэ хүдэлмэ... на. Тэдэнэр энэ жэл... лекци уншаа, тэрэнэ... мянга гаран хүн ...

А. МЕЗ...
КПСС-эй Түнхэнэй ... комой пропаганд... агитациин таһаг...

АГУУ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН ШЭНЭ НОМУУД

...ССР-эй тогтоһоор алдарта ...жэлэй ойн баярта зорюу... гаргагдахаар хэдэн ...номууд бэлдэгдэжэ байн... Тэдэнэй дунда түбхын ...удэ «Алас-Дурнын Рес...ика тухай хуряангы бэ... гэжэ түүхын эрдэмэй ...тор, профессор Никифор ...рович Егуновай ном тэм... хэрэгтэй. Алас-Дурнс ... сүлөөлһэнһөө хойшо 50 ...ой ойе тэмдэглэжэ байһан рынь түүхын эрдэмэй кандидат Николай Доржиевич Шулунов болоно. Советскэ Союзай, ехэ һайндэртэ зорюулагдаһан энэ ном соо Бурядай республикын яагаад тогтоһон тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэ. Буряад арадай автономито гүрэн түрэтэй болохо ябадалда Владимир Ильич Ленинэй дүүргэһэн хэтын хэтэдэ мартагдашагүй агуухэ үүргэ тухай тус ном соо харуулагдажа, энэ талаар тон һонирхолтой зүйлнүүд анха түрүүшынхеэ тунхаглагдахань.

Ойн баярта жэлдэ гаража байһан дээрэ дурсагдаһан номууд манай республика дотор түүхын эрдэм шэнжэлэлгэ хүгжөөхэ ябадалда ехэ нэмэлтэ боложо, эдэ номуудые үргэн олон уншагшаднай хүндэтэйгөөр хүлеэжэ абаха бээз гэжэ найданабди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ойн баярай жэлдэ зорюулагдаһан номуудые хэблэлгэдэ республиканска типографиин линотипистка, коммунис ажалай ударник Т. А. Щербакова ехэтэйгээр хүдэлнэ.

...энэ ном хэблэлһээ гара... байна.

...Владимир Ильич Ленинэй ... мэргэн заабаряар бай...гдаһан энэ буфер гүрэ... яагаад тогтоһон тухай, ...гүрэнэй гадаадын болон ...дын политика тухай, са... ба харин интервент... Алас-Дурнада бута со..., Совет засаг дахин ман...һан тухай тус ном соо ...хойгоор бэшэгдэнхэй.

...Буряадай соёл культурын ...хэлэл» гэжэ хоёр ботитой ...ой нэгэдэхинь мүн лэ эдэ ...үүдтэ хэблэлһээ гара... Буряадай ниитын эрдэм... шэнжэлэлгын институдай хү...дэлмэрилэгшэдэй бэлдэһэн энэ ... мүн лэ СССР-эй 50 жэлэй ... зорюулагдана. Энэ номой ...дэхи боти соо манай рес...ликын арадуудай соёл ...льтура эртэ урда сагһаа ..., Агуухэ Октябриин ...алис революци хүрэтэр ...уулагдана. Харин Совет за...ай үеынхинь хоёрдохи бо... соо бэшэгдэхэ юм. Тиин ...өө хэблэлһээ гаража бай... ном соо эртэ урдын сагай ... культура, арад зоной ... зохёолһоо эхилээд, XIX ... жэлэй эсэс, XX зуун жэ... эхин хүрэтэр соёл культу... болон ажаһуудалай бодо...зүйлнүүд, гэгээрэл, элүү... хамгаалалга, уран зохёол, ...усство, аман зохёол, хэлэ ... тухай хэлэгдэнэ. Гадна ... хизаарта эрдэм нау... эхи табилга болон ниитын ...өөн тухай бэшэгдэнхэй. ...ряад, эвенк, (орстон) бо... манай эндэхи ород арадай ... культурые шудалан һо...гошоо элдэб һонин зүйл...ые мэдэжэ абаха байна. ...Эстээ «Буряад орондо үн... яһатанай гүрэн түрын ...уулалта» гэжэ гаршагтай ...той ном мүнөө типографи... бэлдэгдэнэ. Тус номой автора, энэ талаар тон һонирхолтой...

Политическэ литературын номуудһаа гадна, СССР-эй һайндэртэ зорюулагдаһан, мүн лэ уран зохёолой, хүдөө ажахын болон бусад хэдэн номууд эдэ үдэрнүүдтэ хэблэлһээ гарахань. Жэшээнь, уран зохёолнууд тухай хэлэхэдэ, мэдээжэ уран зохёолшо Африкан Бальбуровай «Зэдэлээтэ зэбэнүүд» гэжэ хубисхалай болохоёо байһан үеын буряад нютагай байдал харуулһан энэ роман буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа гарахань. Бүхы орон доторнай һонирхогдожо уншагдадаг энэ зохёолтой мүнөө буряад уншагшад танилсахань гээшэ. Мүн уран бэлигтэй поэт Цырендулма Дондоковагай бэшэһэн «Манай басаган» гэжэ уран һайханай зүраглал буряад болон ород хэлэн дээрэ нэгэн адли гарахаяа байна. Эдэ номууд соо Хориин суута хонишон Зоя Жамсаранова тухай хэлэгдэнэ.

Республикын түрүү ажахынууд болохо Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз тухай нүхэр П. Л. Натаевай, мүн Кабанскын совхоз тухай нүхэд А. И. Хмелев болон А. Г. Рандинай номууд һаядаа хэблэлһээ гарахаар хараалагдана.

Д. ДУГАРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: номуудые шадамараар, шанартайгаар барлагшад гэжэ коммунис ажалай ударнигууд Е. И. Кожевникова, М. И. Хамин гэгшэд республиканска типографида суурхадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ДВР-эй түүхэ тухай бэшэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Н. П. Егунов номой хэблэлэй редактор П. Ф. Калашниковтай һая гараһан тэрэ ном тухай хөөрэлдэжэ байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Социалис оронуудаар

БАЙРЫН ГЭРНҮҮД БАРИГДАНА

ВАРШАВА. (ТАСС). Ажалшадай байха гэр байра бариха асуудалаар ПНР-эй парти болон правительствын хараалһан асари ехэ программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Варшавын бүхы районуудта олон шэнэ барилганууд бодоно. Гансашье ниислэл хотодо бэшэ, мүн Варшавын бүхы воеводство дотор гэр байрын барилга түргэнөөр бүтэнэ. Эндэхи бүхы гэр бүлэнүүдые 1980 он болотор байраар хангаха гэжэ хараалагданхай.

Промышленна Силезиин түб хото — Катовицада байрын хоёр ехэ район ойрын жэлнүүдтэ нэмэхэ юм. Тэдэнэй нэгэндэ мүнөө 17 мянган зон ажаһууна. Хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ, энэ хоёр райондо 33 мянган шахтёр, металлург, химик болон машина бүтээгшэд ажаһуудаг болохо.

Текстильщигүүдэй хото гэлсүүлдэг Лодзь хараа байса ондоо болоно. Тэрэнэй захаархи 7 шэнэ район хотые шэмэглэнэ. Байрын гэрнүүдэй барилга мүноо город дотор хэгдэжэ эхилэнхэй. Тиин Лодзиин түбтэхи байрын районуудта түрүүшын гэрнүүд жэрылдэн бодоно.

Ажалшадай 30 мянган бүлын орохо шэнэ шэнэ кварталнууд Рыбницкэ шулуу нүүрһэнэй бассейнэй районуудта ойрын хоёр жэлэй туршада баригдаха.

640 МЕТР МАЧТА

ВАРШАВА. (ТАСС). Варшаваһаа холо бэшэ Константиново хотодо бодхоогдожо эхилһэн радиомачтын үндэрынь 640 метр болохо. Мантан томо энэ мачта бүхы түхеэрэлгэтэеэ хамта 600 гаран тонно болоно. Эдэ бүгэдэнь «Баторы» гэжэ металлургическа заводто бүтээгдэнхэй.

Хабсаргагшад ерэхэ жэлэй түгэсэтэр мачтаяа 350 метр үндэр болгохо. Арадай засагта Польшын 30 жэлэй ойн гүйсэхэ 1974 оной июль хүрэтэр бүхы хүдэлмэреэ дүүргэгэд, мачтаяа ашаглалгада оруулха түсэбтэй.

Тус мачтын барилгада эгээл шэнэ техникэ хэрэглэгдэхэ юм.

БОЛГАРИИН КИНЕМАТОГРАФИ

СОФИ. (ТАСС). Арадай засагта Болгари эгээл хүгжэнги кинотой оронуудай нэгэн болоно: эндэ мүнөө 3 мянга гаран кинотеатр бии.

Болгариин документальна фильмүүдэй студи 60 киноленте, «Үдэр үдэрэй һонинoй» арбаад сюжет оронойнгоо экрануудта жэл бүри найруулан табина. Эдэнь хүгжэлтэтэ социалис общество байгуулжа, БКП-гэй X съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байгаа ажалшадай амжалта тухай хөөрэнэ.

Һуралсалайшье хэрэг кинодо дэлгэрэнгыгээр харуулагдана. Һуралсалда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг мянга шахуу лентэнүүдые научно-популярна фильмүүдэй студи гансаараа жэл бүри буулган гаргана.

Энэ жэлһээ Болгариин ниислэл хотодо тусхай кинотеатрнууд нээгдэхэнь.

Болгариин кинематографистнууд мүнөө Советскэ Союзай 50 жэлэй ойдо бэлдэжэ байна. Тэдэнэр ленинскэ национальна политикын илан мандалга, Советскэ Союзай аха дүү арадуудай ажабайдал тухай хөөрэһэн фильмүүдые буулгажа байнхай.

Ноябриин һүүл багһаа захалаад, гараха жэлэй эхин хүрэтэр үргэлжэлхэ совет фильмүүдэй һайндэр гол шухала хэмжээ ябуулга болохо. Тэрэ хугасаа соо совет фильмүүдэй фестиваль үнгэрхэ, «СССР-эй эрхим киноактёрнууд» гэһэн выставкэ нээгдэхэ. Совет республикануудай кинофестиваль гараха жэлэй эхеэр Болгарида үнгэргэгдэхэ.

АЖАЛАЙ ЕХЭ ДЭБЖЭЛТЭ

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР-тэ байгша оной түрүүшын гурбан квартал соо бүтээгдэн гараһан промышленна продукциие нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй жэшэбэл, 6 процентээр дээшэлжэ, 142 миллиард марка болобо. Республикын арадай ажахы 2,2 миллиард маркын сэнтэй эд бараа нэмэжэ абаа. Үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалга энэ хугасаа соо 1,5 процентээр нэмээ. ГДР-эй промышленна продукциин ургалта республикын арадай ажахын даабариһаа 0,5 процентээр уридланхай. Олонхи предприятинуудай коллективүүд ерэхэ жэлэй түсэбөөр ажаллажа эхилээ.

Арадай ажахын бүхы һалбарида үзэгдэжэ байгаа ажалай үндэр дэбжэлтэ «СЕПГ-гэй VIII съездын хараалһан бүхы хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ» гэһэн уряае СЕПГ-гэй хүтэлбэри доро республикын ажалшадай бэелүүлжэ байһые гэршэлэн харуулна.

БРАШОВЕЦУУДАЙ ҮНЭТЭ ҮҮСХЭЛ

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Брашовтохи «Рулментул» заводой профсоюзна бүлэгүүдэй нэгэндэ «Микрон, грамм, секунда» гэһэн үүсхэл дэлгэрээ. Бүтээн гаргагдадаг продукциин шанар — микроноор, хэрэглэгдэдэг материалнууд — граммаар, хүсэд дүүрэн ба зүбөөр хэрэглэгдэһэн саг — секундаар тодорхойлогдоно. Энэ үүсхэл нэбтэрүүлһэнэй ашаар байгша оной найма һара соо тус предприятида 150 тонно металл алмагдаа. Үнгэрһэн жэлэй энэ үе соо 3.18 процентын голодоһон гаргагдаһан аад, мүнөө тэрэнь 2,9 процент болоо.

Продукциин шанарые олониитын хүсөөр хинаха комиссинууд Брашовай тракторна заводто һая эмхидхэгдэбэ.

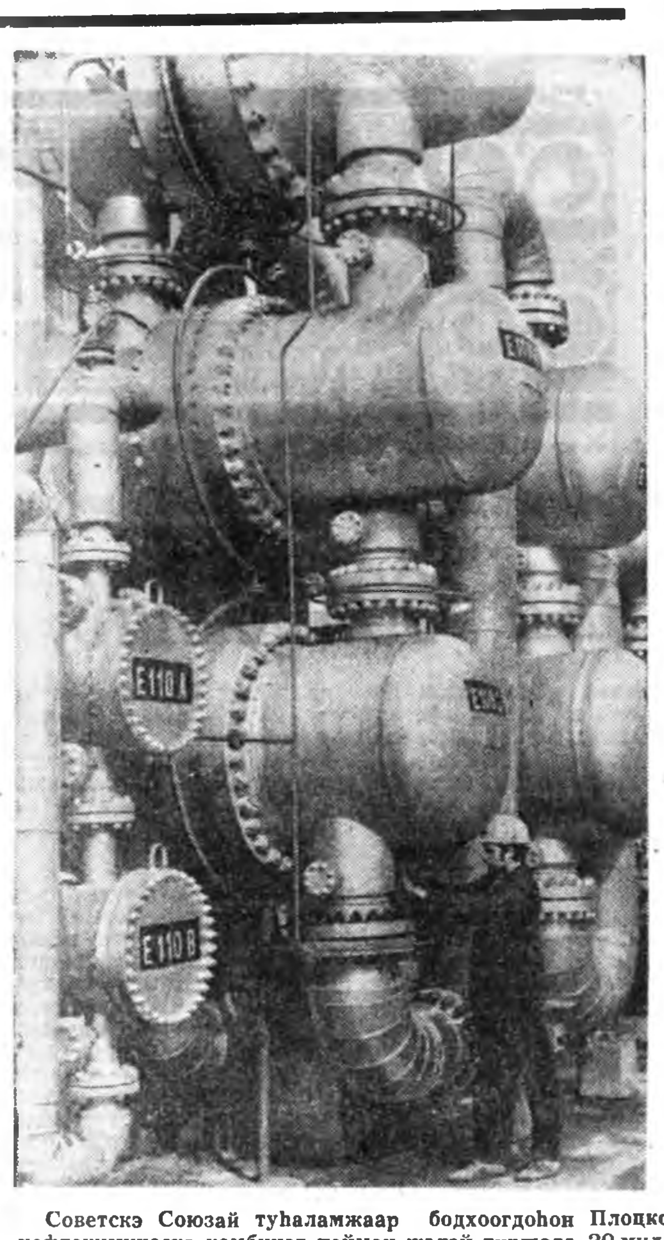
Нимэ комиссиин байгуулагдаһанай ашаар туршалгын стенднүүдһээ эд хэрэгсэлэй гологдожо бусалга 19.2 процентээр хорообо.

Брашовтохи машина бүтээгшэдэй үнэтэ үүсхэлые ороной промышленна олон предприяти дэмжэн һайшаагаа.

СҮЛӨӨТЭ КУБЫН ҮГЭ

ГАВАНА. (ТАСС). «Америкын сүлөөтэ дайда — Куба хэлэнэ» гэһэн юрын үгэнүүдээр Кубын национальна радио-дамжуулгын системын тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, радио ба телевидениин тусхай дамжуулганууд эхилнэ. Орон доторхи ниитын информациин хэрэгые США-гай компаниинуудай эзэмдэһэн ябадалые арадай засагай хайшан гээд усадхаһыень радио ба телевидениин ветеранууд болон залуу хүдэлмэрилэгшэд хөөрэнэ.

Совет, чехословак дамжуулдаг түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан 40 радиостанци Сүлөөтэ олтирог дээрэ мүнөө бии. Тэдэнэй табаниинь ниитэ-национальна удха шанартай. Хубисхалай илан мандаһанай һүүлээр бии болгогдоһон «Гавана — Куба» гэжэ радиостанци испан, англи, гуарани, кечуа болон бусад хэлэнүүд дээрэ дамжуулгануудые хэдэг.

Советскэ Союзай туһаламжаар бодхоогдоһон Плоцко нефтехимическэ комбинат найман жэлэй туршада 30 миллион тоннөһоо дээшэ нефть болбосоруулжа гаргаа. Республикын арадай ажахыда тон хэрэгтэй дүшэн ондоо зүйл совет нефтьһээ эндэ абтадаг. Комбинат саашадаа үргэдхэгдэхөөр хараалагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: предприятиин шэнэ түхеэрэлгэнүүд.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

ЗАВОДОЙ ОЙ

БЕЛГРАД. (ТАСС). Крагуевацдахи машина бүтээдэг 14-дэхи октябриин нэрэмжэтэ заводой эмхидхэгдэһээр 50 жэлэй гүйсэһэн ойн баяр һаяхан тэмдэглэгдэбэ. Энэ предприятиин хүгжэн һалбаралга арадай засагһаа үндэһэтэй юм.

14-дэхи октябриин нэрэмжэтэ завод мүнөө хүдөөгэй ба ой модоной ажахынуудта мөөртэ, гэнжэтэ тракторнуудые, газар малтадаг, шорой удхадаг, ашадаг машинануудые бүтээдэг тусхай предприяти болонхой. Комбинадай конвейернүүдһээ жэл бүри шэнэ продукцинууд гарана. Үйлэдбэрилгын хэмжээн дунда зэргээр жэл соо 10 процентээр нэмэнэ.

Заводой бүтээн гаргаһан продукци Европо, Ази болон Африкын гушаад орондо эльгээгдэнэ.

ДЭЛХЭЙН УЛАД ЗОН ОЛООРОО ҺАЙШААНА

Агуухэ Октябриин 55 жэлэй ойе Советскэ Союзда һайндэрлэлгэ харин оронуудай хэблэл, радио ба телевидени үргэнөөр харуулба. Гайхамшаг һайндэртэ зорюулжа Москвада болоһон баярай суглаан тухай, Улаан талмай дээрэ болоһон сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал тухай, һайндэрэй хүндэлэлдэ СССР-эй правительствын Кремль соо эмхидһэн уулзалга тухай газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

СОФИ. Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо болоһон уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые Болгариин газетэнүүд эли газартаа тунхаглаа. БКП-гэй ЦК-гай орган — «Работническо дело» газетэ «Социализм, коммунизм байгуулгын агуухэ хэрэгтэ Советскэ Союзай бүхы арадууд хубитаяа ехээр оруулна» гэжэ хэлэһыень Л. И. Брежневэй үгэһөө онсолон тэмдэглэнэ.

ПРАГА. Октябриин баярай ойе Советскэ Союзда һайндэрлэлгэ — Чехословакиин радио ба телевидениин, түбэй газетэнүүдэй гол темэнь болоно. «Руде право» газетэ Кремльдэ болоһон уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ тунхаглахадаа, «Совет хүнүүд ехэ илалтануудые туйлажа, агуухэ һайндэрөө угтаба. КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хараалагдаһан социально-экономическа хубилалтануудай асари ехэ программын бодото дээрэ амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһыень тэдэ илалтанууд гэршэлнэ» гэһэн үгэнүүдыень онсолон дурдана.

БЕРЛИН. Германиин Демократическа Республикын хэблэл Кремльдэ болоһон һайндэрэй уулзалга тухай үргэнөөр толилбо.

ВАРШАВА. Польшын түбэй газетэнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ тунхаглаа. «Трибуна люду» газетэ «Советскэ Союзай арадуудай хани барисаанай ашаар социалис байгуулалтын бүхы фронтнуудта СССР гайхамшаг шэнэ амжалтануудые туйлаа» гэһэн Л. И. Брежневэй үгэ онсолон тэмдэглэнэ.

ПАРИЖ. Агуухэ Октябриин социалис революциин 55 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ СССР-эй правительствын эмхидхэһэн уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые Франс Пресс агентство «Яаралтай» гэһэн тэмдэгтэйгээр Москваһаа дамжуулба.

Улаан талмай дээрэ болоһон сэрэгэй парад тухай репортажнуудые, материалнуудые «Насьон», «Эко» ба бусад газетэнүүд үргэнөөр тунхаглаа.

РИМ. Италиин Компартиин орган — «Унита» газетэ Октябриин баярай ойе Москвада тэмдэглэһэн тухай материалнуудые тунхаглахадаа, СССР-эй правительствын Кремль соо эмхидхэһэн уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ эли газартаа толилбо.

ЭЛДЭБ ҺОНИН

...нумизмадай коллекци

«...дигир-золото» комби... бухгалтер П. Д. ...цев музейдэ табихаар ... болоһон гурба мянга ... хашарһа мүнгэ сугт... Эгээл хуушанайнь ... 2500 «наһатай» бо... Эгээл хүндэнүүдынь ...рамм шэгнүүртэй юм. ...цидэ нэрэгүй хашар...гэнүүдшье бии. Эдэ ...үүд Византида шуд...һан гэжэ Эрмитажай ...рилэгшэд тодорхой...

...раиныи мүнөөнэй Оча... районой газар дайда ... хоёр мянган жэлэй ... тээ оршоһон Ольвия ...то шудхагдаһан хуур... хашарһанууд Мошков... бии.

...полеоной үедэ гаргагда...арһан мүнгэн тухай һо...үмэ нумизмад хөөрэнэ. ...да добтолжо орохоор ...алаад ябахадаа, Фран... император ородой саар... мүнгэ хуурмагаар гар... байгаа. Саарһан, там...рынь эрхим шанар...йһанаараа нимэ мүн...алгардаг байһан. Зү... үзэгүүдэй бүруугаар ...дэнхэй байһаниинь ...ыса» барижа үгэһэн ... Мүнөө яхад нумизма...оллекцидэ нимэ хэдэн ...саарһа хаража болохо.

(ТАСС).

...чаинскадахи ...трой байшан

...ький хотын үйлсэнүү...гэн Почаинская Волго ... эгсэ эрье уруу зурын ... Гурбан зуугаад шахуу ... саана 1-дэхи Петр ...нэ үйлсоор ябадаг бай... Азовой далай тээшэ ошохо ...нда гараад ябахадаа, ... оной май һарын үеэр ... Новгородто хүрэһэн ... Наймаашан Ефим Чатыгинай шулуун байшан мүнөөшье Почаинскада байдаг. Хаан энэ байшанда хоноһон һурагтай.

«Петрой байшан» мүнөө шэнэдхэгдэн һэргээгдэжэ, хуушан түхэлдөө оруулагдажа байнхай. Гурбан дабхар энэ байшан пүмпэгэр оройтой байратайнууд. Нэгэдэхи дабхарынь хоёр таһалгатай кладовой болоно. Тэрэ үеынхидэл адли хүнэй ажаһуудаг таһалгануудай сонхонууд урда зүүн зүгүүд тээшэ гаргагданхай. Хоёр дабхарай хойто таладань хиидэ бариһан галерей бии. Зундаа эндэһээ гол мүрэниие һайхашаан харадаг байһан.

Шэнэдхэн һэргээгшэд хожомынь байшанда залгаһан таһалгануудые, хубилалтануудые абажа хаяа. Сонхонуудыень хуушанай түхэлдэ оруулхаһаа гадна, мүн ондоошье хүдэлмэри хэнэ. Зарим хэдэн сагай үнгэрхэдэ, Петрой байшан урданайнгаа түхэлдэ оруулагдажа, горькиинхидой, айлшадай үзэмжэдэ табигдадаг болохо.

Урда сагай уран гартанай бүтээл

Эртэ урда сагай Русьда шулуугаар бүтээгдэдэг байһан барилгануудай нэгэн — Успенскэ һүмын һандархай үлэгдэлнүүдые архитектурно-археологическа талаарнь олон жэлэй туршада шэнжэлһэн юм. Һүмын баригдаһаар 900 жэлэй ой ерэхэ жэлдэ гүйсэхэнь. Үнгэрһэн XI зуун жэлэй олон тоото эдлэл хэрэгсэлнүүдтэй подвал барилгын хойто хубида олдоо. Энэнь уран гоёор бүтээһэн шиферэ хабтагайнууд, түмэр зүйлнүүд, эртэ урда сагай хирпиисэнүүд болоно. Энээнһээ урагша тэрэ үеын нимэ зүйлнүүд олдоогүй юм.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ВАШИНГТОН

США-да болоһон һунгалтын дүнгүүд

ТАСС

США-гай президентые һунгаха һунгалтын дүнгүүд согсологдоо. Энэ һунгалтаар Р. Никсон илалта туйлаба.

Һунгуулиин участогуудай 99 процентһээ абтаһан даб дээрэхи мэдээнүүдэй ёһоор, республиканска партиин кандидадта — 46.810.000 хүн (61 процент), демократуудай кандидат сенатор Дж. Макговернэдэ 28.400,000 хүн (38 процент), «Американ дулдыдангибэшэ хархис партиин» түлөөлэгшэ Шмицтэ 17 миллионһоо халта үлүү хүн (һунгагшадай 1 процент шахуунь) дуугаа үгэһэн байна.

Президентын һунгалтатай нэгэн доро үнгэргэгдэһэн конгрессэй һунгалтаар демократическа парти ороной хуули гаргадаг дээдын зургаанай хоёр палатада булюу байдалтай зандаа үлэбэ. Демократуудай 57 түлөөлэгшэ, республиканска партиин 43 түлөөлэгшэ сенадта һунгагдаа.

Даб дээрэ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, республиканска партиинхидай түлөөлэгшэдэй палатада 12 һуури абаашье һаань, демократууд урдынхяараа булюу байһаар.

НЬЮ-ЙОРК

Индохитадтахи байлдаанууд

ТАСС

Ноябриин 7—8-да Куангчи, Контум Бьеньхоа, Биньдинь провинцинуудта, бусад зарим нютагуудта эшээлһэн сайгон сэрэгүүдэй бэхилэлгэнүүдтэ Урда Вьетнамай Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд шанга добтолго хэбэ. Сайгон хотоһоо баруун-урдуур 20 километртэ байдаг Бьеньхоа провинцидахи эзэрхэг түримхэйшүүлэй сэрэгэй баазые патриодуудай буудаһанһаа уламжалан, сэрэгэй хэдэн ашаанай машина һандаагдаа гэжэ американ сэрэгэй командовани мэдэрбэ. Түбэй хада гүбээлиг нютагта боложо байһан байлдаануудай үеэр сүлөөлэлгын хүсэнүүд Плейку, Контум провинцинуудые холбодог 14-дэхи харгые таһа дүүрэжэ абаһан байна. Эндэ болоһон тулалдаануудта дайсан ехэ гээлтэ хоролтодо ороо. Һүүлэй үдэрнүүдтэ американ авиаци Куангчи провинциин нютагуудта 20 гаран добтолго хэбэ.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Тхиеугай хархис засагта зорюулагдаһан 700 гаран тонно сэрэгэй техникэ, зэбсэг хэрэгсэлнүүд үдэр бүри США-гай Сайгоной аэропортдо бууна гэжэ мэдээсэгдэнэ.

БОНН

Брандт ГДР-эй ба ФРГ-гэй договор тухай

ТАСС

Германиин Демократическа Республикын, Германиин Федеративна Республикын хоорондохи харилсаанай үндэһэ һуури тухай договорто ГДР-эй ба ФРГ-гэй правительствануудай түлөөлэгшэдэй ноябриин 8-да гар табиһан ушар «дайнай хойто тээхи манай түүхын шухала шата болоно», — гэжэ ФРГ-гэй канцлер В. Брандт Бонндо зарлагдаһан пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ. Договор «хёмороото үе сагта эсэс табиха, харилсаа холбооной эхи табиха», «ФРГ ба ГДР-эй хоорондохи харилсаае һайжаруулхаар зам нээхэ» байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Тиин мүнөө Германиин хоёр гүрэн Европо түбиин ерээдүйн амгалан байдал һэргээлгэдэ хабаадалсаха аргатай болохонь гэжэ В. Брандт тэмдэглэбэ.

ФРГ-гэй парламентын ноябриин 19-дэ һунгагдаһанай һүүлээр энэ договорые эсэслэн баталха болзор гаргагдаха юм гэжэ канцлер хэлэбэ.

НЬЮ-ЙОРК

ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитедтэ

ТАСС

Буу зэбсэг хуряалгын асуудалнуудые ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитедтэ зүбшэлжэ үргэлжэлһөөр.

Химическэ зэбсэг бүтээлгые хорихо, тэрэнэй нөөсэнүүдые үгы хэхэ тухай хэлсээ дары баталха шухала гэжэ ораторнууд үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэнэ. Иимэ хэлсээнэй проект зохёогоод, комитедэй харалгада табиһан социалис оронуудай шухала үүсхэлые һайшааһан байна.

Ядерна зэбсэг туршалгые бүримүһэн болюулха шухала байһан тухай олонхи делегадууд хэлэбэ.

Буу зэбсэг хуряалгын асуудал зүбшэлхэ бүхэдэлхэйн конференци зарлаха тухай совет үүсхэлые сессиин делегадууд һайшаан дэмжэнэ.

БЕРЛИН

ГДР-эй агентствын мэдээсэл

ТАСС

ХДС/ХСС-эй правительствын байгуулагдаа һаань, ГДР-тэй «үлүү һайн» договор баталжа шадаха байгаабди гэжэ тоолодог г-н Барцель, г-н Штраус ехэ алдуу хэнэ гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй тушаалтад бодомжолно гэжэ АДН агентствын мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Теэд тиимэ «үлүү һайн» договор байхагүй. ГДР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаанай үндэһэ һуури тухай гар табигдаһан договор ГДР-эй, ФРГ-гэй аша туһада, Европын арадуудай туһада харюусана.

ХАНОЙ

РЮВ-эй ВРП-гэй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

«Сүлөөлэлгэ» гэдэг хэблэлэй агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, сайгон дахуул арминн сэрэгүүдые буу зэбсэгээр хангалгаяа Холбоото Штадуудай улам үргэдхэжэ байһанһаань уламжалан, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ ноябриин 9-дэ мэдүүлгэ тунхаглаа.

Ноябрь һарын эхинһээ хойшо сайгон дахуул армида США 400 самолёт (тэдэнэй дунда реактивна истребительчүүдшье бии), олон вертолёт, танк, элдэб түхэлэй броневигүүдые эльгээгээ гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ гар табилгые хойшолуулхадаа, дайе «вьетнамай түхэлтэй» болгохо гэһэн политикынтаа бүрин урагшагүйдэлгые аршалхын тула США иимэ хэмжээнүүдые абана гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

США-гай сэрэгэй түсэбүүдые, харата ябуулгануудые Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство эрид буруушаагаад, сайгон засагаархидта буу зэбсэг, сэрэгэй материалнуудые эльгээлгэеэ болюулха эрилтэ США-гай үмэнэ табиба.

ХАНОЙ

ДРВ-дэ буудагдан унагаагдаба

ТАСС

Ноябриин 5 ба 7-до Нгеан провинциин нютагуудта добтолһон американ хоёр самолёдые, тэрэ тоодо «Ф-111» түхэлэй нэгэ самолёдые ДРВ-гэй зенитчигүүд буудажа унагаагаа гээд Вьетнамай информационно агентство мэдээсэбэ.

ПАРИЖ

ДРВ-гэй делегациин мэдүүлгэ

ТАСС

Вьетнамдахи дайе болюулха, амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ октябриин 31-дэ США-гай правительствын гар табяа һаань, неделиин урда тээ амгалан байдал һэргээгдэхэ байгаа гэжэ Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөндэ хабаадалсажа байһан ДРВ-гэй делегациин эндэ тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Дайгаа үргэлжэлүүлхэ гэһэн американ үсэд нэтэрүү политика хадаа бэеэ дааһан байдалайнгаа, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө, Индохитадта амгалан байдал һэргээхын түлөө тэмсэгшэ вьетнам арадай хүсэл зоригые мохоожо шадахагүй. Хэлсээндэ гар табиха тухай уялгануудаа Холбоото Штадуудай правительство эбдээ гэжэ тэмдэглээд, энээнһээ уламжалһан бүхы харюусалгые США өөртөө даажа абаха ёһотой гэжэ ДРВ-гэй делегаци тэмдэглэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Пакистан СЕАТО-һаа гараба

ТАСС

СЕАТО гэжэ сэрэгэй бүлэглэлһөө гараха тухайдаа Пакистан ноябриин 8-да соносхобо. Һунгалтын урда тээ президент Бхуттын хэһэн найдуулгын, Пакистандахи засаг баригша арадай партиин һунгуулиин программын үндэһөөр, Пакистан СЕАТО-һаа гарахань гэжэ Филиппинэй правительствада, сэрэгэй-политическэ энэ бүлэглэлэй бусад гэшүүн оронуудта эльгээһэн ното соогоо Пакистанай правительство тэмдэглэнэ.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- Уран зохёолшын табин наһан.
- **Рассказ.**
- Мэхэшэ лама гэмээ амасаба.

Барадий Мунгоновой 50 наһанай ойдо

УРАН ЗОХЁОЛШО, ЖУРНАЛИСТ, СЭРЭГШЭ

Һаяхан үргэн сагаан Бада нютагай клубта хүн зон сугларжа, багтажа ядан байба. Тэдэнэр өөһэдынгөө нютаг хүбүүнэйнгээ табин жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Энэмнай Барадий Мунгоновой ой мүн.

— Ши, юрэдөө, Барадий, аяар табитай болоодхибо гээшэ гүш? Яагаашье түргэн саг ошодог юм даа, мэнэл һаяхан түрэһэн тоонто нютаг — Хүсөөтынгөө бооринн нарһан тужа соогуур модон буу үргөөд, наадажа ябадаг бэлэйш... — гэжэ, буурал толгойто Будын Баярта үбгэжөөл гүбэрнэ.

— Хүсөөтын эхин һургуулида үбгэн багша Ринчинодоо заалгажа, сугтаа үзэһэнөө һанана гүш? — гэжэ Будажапов Цыбен энеэжэ байжа хэлэнэ.

— 1939 ондо Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай ФЗУ-е дүүргэһэнээ һанана гүш? — гэжэ Бордиин Дондок асууна.

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилһэн жэлдэ сэрэгтэ хамта абтажа, фронт мордоо бэлэйбди. Ши тиигэхэдэ снайпер—мэргэн буудагша ябаа һэнши, баһал халуун шулуу долёогоо һэмди. Шимнай хоолойгоо һэтэ буудуулааш. Юрэдөөл шамайе һалаа гэжэ һанаа һэмди. Харин шимнай ямаршьегүй энэ ябана ха юмши! — гэжэ Цыбиков Бадма-Цырен гэжэ хуушанай фронтовик хүхинэ.

Эдэ хөөрэлдөөнүүдые шагнан байхадаа, нютагай хүбүүнэй намтар эли тодоор һанагдана. Барадий Мунгонов дайнһаа бусахадаа, хүндэ шарахаяа эдэгээһэнэйнгээ һүүлдэ, үни удаан амарһаншье юумэгүй, Сретенск хотодо байдаг хүдөө ажахын хоёр жэлэй һургуулида орожо, тэрэнээ дүүргэһэн бэеэрээ агроном мэргэжэлтэй болоо юм. Тэрэнэйнгээ һүүлээр агрономоор, огородой бригадын бригадираар, үрэһэ хүрэнгэ эрхилхэ звеногой хүтэлбэрилэгшөөр ажаллаа, удаань Хэлгын МТС-тэ хүдэлбэ. 1947 ондо нииславл Улаан-Үдэ хотодо ерэжэ, «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ ороо, тэндэ арбан хоёр жэл соо ажаллаа юм. Һүүлшын жэлнүүдтэ «Байгал» журналда прозын таһагые даагшаар хүдэлөө. Удаань Москвагай Горькиин нэрэмжэтэ литературна институдай дэргэдэхи литературна дээдэ курснуудые дүүргээ.

Б Мунгонов наһан соогоо ажал хэһэн хүн гэжэ дээрэ дурсагдаһан зүйлнүүдые уншахадаа мэдэнэбди. Тэрэ ажал хэхэ мүртөө даамай, үргэн далайсатай, ехэ бүтээсэтэй юм. Тиимэл хадаа тэрэ колхознигойшье, заводой хүдэлмэришэнэйшье, сэрэгшэ солдадайшье ажабайдалые һайнаар мэдэнэ. Ушар иимэһээ манай Барадий Мунгоновой үнэншэмэ һайхан уран зохёолнуудые бэшэхэнь зүбтэй. Үнэхөөроошье абаад үзэхэдэ, тэрэнэй залуу автор байхадаа найруулһан түрүүшын поэмэшье, удаань бэшэһэн расскаазуудыншье, «Ажалай баяр», «Түрэл нютаг», «Түрүүшын нугаһан» гэһэн номуудыншье хуу дууһан ажабайдал дээрэһээ үндэһэлэнхэй. «Харьялан урдаа Хэлгомнай» гэһэн романиинь мүнөө үеын хүнүүдэй ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухай доморлонхой. Тэрэнэй зарим геройнуудыншье үнэн ябаһан хүнүүдэй байдалһаа буулгагдаһан: Бүмөөдэй, Мухар-Сагаан, Дугар, Дулма болон бусадай образуудынь тэрэ зандаа гаранхай. Тиигэхэдээл энэ роман олониитэ уншагшадта тон ехээр һайшаагдаһан байха. Хэдэн олон нютагуудта энэ номоор уншагшадай конференцинүүдэй үнгэргэгдэһые һанаад үзэе. Москвада болоһон Буряадай литература болон искусствын хоёрдохи декадада манай уран зохёолшодой урдаа хараха бүтээлынь байһан юм. Тус роман хэдэн дахин хэблэгдэһэн, Москвагай «Роман-газетэдэ» олон миллион хэһэг тиражаар гараа. Гэхэтэй хамта аха дүү арадуудай хэлэн дээрэ оршуулагдажа, Монгол орондо гараа. Мунгонов хэдэн олон туужануудай автор мүн. Тэдэнэй нэгэниинь «Сагаан һара» гэжэ нэрэтэй. Тэрээн соо хүдөө зоной ажабайдал харуулагдана. Хоёрдохинь «Эдир наһан» болоно, тэрэнь Социалис Ажалай Герой, ЛВРЗ-гэй дизельнэ цехэй начальник Анисим Ошировта зорюулагданхай. Гурбадахинь «Хара һалхин» юм. Энэ болбол ушаралта ябадал тухай найруулга болоно. Тэрээн соо аяншалга хэжэ ябаһан пионернүүдтэй тохёолдоһон ушаралта ябадалнууд харуулагданхай. Тус туужа ухибүүдтэ зорюулагдаһан уран зохёолой республиканска конкурсын нэгэдэхи шанда хүртөө бэлэй. Мүн удаань Москвада «Детгиз» гэһэн хэблэлээр ном болгогдон гараа һэн.

Мүнөө үедэ Барадий Мунгонов юу хэнэ гээшэб гээ һаа, иимэ байна. Уран зохёолшо Сэлэнгын аймагай Юрөө нютагта ходо ошодог болонхой. Тэндэхи зонтой уулзажа, тэдэнэй ажабайдалтай танилсана. Тиигээд лэ Юрөөгэй хүнүүдэй ажалай габьяа тухай ном бэшэнэ, тэрэниинь түгэсэхэ дүтэлжэ байнхай. Удангүй бидэнэр һонирхолтой зохёол уншаха бэзэбди гэжэ найданабди...

Барадий Мунгонов хадаа манай республикын түрүү уран зохёолшодой нэгэн байхаһаа гадна, эрхим оршуулагшадай тоодо ородог, хэдэн олон томо номуудые буряад хэлэндэ оршуулһан юм. Үшөө энэ хүмнай ёһото журналист юм гэбэл, алдуу болохогүй. Тэрэ хэдэн олон һонин очеркнуудые республикын журнал, газетэнүүдтэ ходо толилуулжа байдаг.

Мүнөө үедэ тэдэ очеркнуудайнь эрхим һайнуудынь согсологдожо, «Хилганата талын сэсэгүүд» гэһэн тусхай ном болоод, гарахаяа байна.

Уран зохёолшын оюун бэлигтэ найруулгануудынь һургуулинуудта үзэдэг түрэлхи хэлэнэй номуудта оронхой, олон мянган уншагшадта эрхим һайн зохёолнууд болонхой, манай буряад литературын жасые шэмэглэнхэй юм.

Уран зохёолшо Барадий Мункуевич Мунгонов таби наһанайнгаа ой дээрэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэбэ.

Зай, иигээд лэ саашадаа улам һайнаар хүдэлжэ, хүн зоной зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ зохёолнуудые бэшэхыень хүсэе!

Ц-Ж. ЖИМБИЕВ,
уран зохёолшо.

Б. САНЖИН

„МИНИИ ЯБЛОНИ"

РАССКАЗ

Манай һургуулиин табадахи «Б» класста Соном гэжэ хүбүүн һурадаг. Хараха янзада бэшэ нүхэдһөө ямаршье илгаагүй — шамдашье, намдашье адли хүбүүн. Һурахадаашье муу бэшэ. Тоомтой, журамтай. Теэд юундэшьеб нүхэдынь «Тохир хурган» гэжэ нэрэ гаргадаг.

Нёдондо жэл һууринай захашаг тээ манай, һургуулиин гурбан дабхар томо байшан бодоһон юм. Классай таһалганuудынь уужам, һаруул, яла сала будагдаһан — ёһоорхон һургуули һэн. Түрүүндээ налшагар хуушан модон байшан соо хоёр халаанда һурадаг байгаабди. Шэнэ һургуулитай болоходоо, һурагшадшье, багшанаршье, «манай һургуули, манай һургуули» гэлдэн баярлажа, саашадань ямар болгохо тухай зүбшэдэг, бодомжолдог һэн.

«Һургуулиһаа баруун тээшэдэ һурагшадай хүсөөр жэмэстэ саад ургуулха, туршалгын поли бии болгохо, һургуулиин арын талмай дээрэ спортплощадка түхеэрхэ» гэжэ пионернүүдэй дружинын зүблөөнэй тогтоол гаргаһые багшанар һайшаагаа һэн.

«Һурагша бүхэн хамтын хэрэгтэ хабаадахаһаа гадна адагынь нэгэ-нэгэ жэмэстэ модо гү, һөөг тариха ёһотой!» гэһэн уряа соносхол хадагдаба. Тэрэниие Соном уншаад, хэнһээшье шангаар:

— Ёһоор, зүб хэрэг! Би дэмжэнэб, — гээ бэлэй.

Энэ хабар саад тарилга эршэмтэйгээр эхилээд, һурагшад жэмэстэ модонуудые: үхэр нюдэнэй, малинын эшэнүүдые һуулгаба. Сономшье нэгэ пагсагар яблони таряад, классайнгаа хүтэлбэрилэгшэ багшые абаашажа:

— Энэ минии модон: Би һуулгааб, — гэжэ бэеэ магтуулха дуратай хэлэбэ.

— Бэрхэш, Соном! Һайн яблони. Удангүй үрэ жэмэс үгэхэ, — гэжэ багшань өөгшөөбэ.

— Минии яблони!

— Тиимэ ааб даа. Бултадаа манай ха юм. Мүнөө бидэ таряабди. Шэнэ һурагшад ерэхэдээ баһал тариха. Эдэниие мнай харууһалха. Тэдэндэ үрэ жэмэс үгэхэ, баяр зугаа олгохо. Һүүдэртэнь һуужа һэрюусэхэ.

— Намда яахаб?

— Шамдашье үгэхэ. Хамтымнай баялиг ха юм.

Тэрэ үдэр лэ бүхы һурагшад хамтаараа хабархан хүдэлмэрилжэ, хоёр гектар газарта саадай һуури табяад, тарималнуудаа баяртай омогоор хараһаар тараа һэн. Сономшье гэдэргээ хараһаар, гэртээ харяа бэлэй.

Үдэшэ орой болоо... аалихан гэрһээ гаража, үүдэеэ хиирд гэтэр н... үйлсэдэ гараад, саад тээш... ряаһаар ошобо. Саад со... ранхы. Тиигээд үдэрынь... гаһан яблонияа малтажа... даа, гарынь юундэшьеб... нана. «Яаба хээбэшье... нии яблони!» гэжэ шу... гаар бодоһоор, тэрэнэй... гүлмэрхэн һалаа мүшэри... хухартар бэедээ хашан... реэд, өөрынгөө хашаагай... ган үүдэндэ хүрэжэ ерэ... Харин хойто үдэрынь... дэшэһэн үндэһэтэй, ... мүшэрынь хухарһан, зүд... яблонияа өөрынгөө гэрэй... жууда таряа бэлэй.

Һурагшад хэшээлэй һү... саадаа эрьежэ ябахадаа... номой һуулгаһан ябл... үшөө хоёр грушын тар... нуудай үгы байхые обеор...

Соном ямаршье хабар... дүүлэнгүй, һурагшадтай... гайхаба, гэмэр-гутар габ...

Энээнһээ хойно арбаад... ног үнгэрөөд байхада, С... гэртэхиндэ ошобоб. «Таба... хэриг зээлеэр абаһан хү... нөөдэр бусаахаб тээ... Тэрэгүйдэ нэхэхэ, ... голхоохо, абаашажа үгэ»... эжым эльгээгээ юм.

Үндэр хашаагайнь үү... ерэхэдэмни, «Зуудаг н... бии. Болгоогты!» гэһэн... шагай хадаатай бай... удаан тоншооб. Соном үг... гараа. Хашаа соонь залуу... яблониин һуулгаатай ба... хараад:

— Үү, баһа яблони һ... гаабтаа? — гэжэ үгэ ал...

— Тиигээ. Минии ябл... — гэжэ Соном харюусах... юундэшьеб улаһад гээд, ... харашаба.

Тиихэдэнь лэ мүнөөхи ... гуулиин саад соо һуу... яблонияа Сономой өөрөө ... жа ерэһые ойлгобоб. Тии... улам хараха янзада Со... бусад нүхэдһөө илгаагүй... һаа, харин һанал сэдьх... рээ шамһаа, намһаа ... байһыень мэдэбэб. Нёдо... мар саадай һуури, спор... щадкын талмай сэбэрлэл... һурагшадай булта ажал... байхада, «гэртээ сүлөөгүй... гааб» гээд, Соном ерэд... һэмнай. Ябахадамни то... байна гээд, һургуулиин ... гын нэгэ штакетник ходо... хаяа һэн. Зал соо нэгэ ст... хүл хухалаа һэн. Иимэл ... нии» гэһэн доторто й ... «манай гэдэггүй, хамтын ... рэгтэ хамаардаггүй ... гээшэл даа.

Мүн хани нүхэдэйнь ... хир хурган» гэжэ нэрэ ... һанииньшье буруу бэшэ ... ги байба. «Тохир хурган ... тээшээ» гэжэ оньһон үгэ ... бшуу...

Тува арадай аялга дуун зэдэлнэ. В ГАУЧЕНОВЭЙ фото.

Дэлэг-Даша ГАРМАЕВ

УЯНГАТА ШҮЛЭГҮҮД

Эсэгэмни иимэ һэн гэжэ хүсэд мэдэдэггүйб.
Эсэгэ ороноо хамгаалхаа дайнда мордоо һэн,
Аяар холын Баруун зүгһөө манда
Альганай шэнээн саарһан дээрэ бэшээ һэн:
«Минии ошотор хоёр үхибүүдээ, эжыгээ
Манан, һахин ажаллыш даа колхоздоо.
Мэндэ амар бусажа ошохоб даа таанартаа.
Муудажа, һанаагаа намда бү зобоорой даа...»
Эдэ үгэнүүд эжыдэмни зорюулагдаһан байгаа,
Эрхэхэн заахан ухаандаа тэрэниие ойлгоогүй һэм.
Монгол үзэгүүдээр эсэгэмни тэмдэг эльгээгээ һэн.
Маанадтаа тэхэрижэ бусаагүйл даа эсэгэмни.
Эжынгээ уршалаатаһан магнайе гэтэн, уяран,
Эльгэ зүрхыень зобоохогүйе оролдогшоб.
Урма зоригыень хухалхагүйб,
Үнинэйнь шархые һэндээхэгүйб,
Гомдохоохогүйб гээд өөртөө ходо дабтагшаб.

• • •

Хэдэн үгэ гоёор холбуулжа шадаха болоходоо,
Хурса хурдандa өөрыгөө тоолоод ябажа байнгүй,
Харанхы һүни, гэгээн үдэрые шалгажа илгангүй,
Ходо эрдэмээ дээшэлүүлхээ оролдожо ябаһайб.
Хүнэй ядажа, тулижа байхада, дэмы дээрэлхэнгүй,
Хүсэ шадалайнгаа зэргээр туһа хүргөөд ошоһойб.
Элдэбын хорото сэдьхэл досоогоо сутлуулангүй,
Эльгэ нимгэтэй, һайхан һанаатай ябахаа хүсэгшэб.

СҮҮДЭЙ ЗАЛҺАА

ҮЗЭЛШЭ МОЛОНОЙ МУХАРДАЛГА

Нюргаар набтаршаг, ялалзаһан хурса харасатай үбгэжөөл Улаан-Үдын аэропортын ойро такси байлгаад, Ивалгын дасан абаашахыень дурадхаба. Жолоошон арсабагүй. Дасан тээшэ харгылаашад мүнгэ хайрладаггүй, бад байса һарбайхадаа болохо гэжэ һанаал ха. Үбгэжөөлые шарайшалан хараад, хүнгэн машинаяа харгы уруу залаадхиба. «Энээхэнһээ заабол зуун түхэриг хуурахал байхаб» гэжэ бодомжолһон үбгэжөөл урдаһаань һүрөөтэй шангаар хараад:

— Хуба-ан, шэг шарайшни ямар муухан бэ? Хубхи сагаан. Тухайлхада, уйдхар гашуудалда дарагдаһан янзатайш, — гэжэ дуугарбал даа.

— Сэдьхэлэйм нюусые хайшан гэжэ таабат? Гэр бүлэдөө хемороотой, муу байнабди. Халтад лэ гэхэдээ һамгантайгаа хэрэлдээд, нэгэ һалаха, нэгэ нийлэхэ ушар гарана, — гэжэ жолоошон мэдүүлбэ.

Үбгэжөөл гансата урмашаад, бүришье һүрөөтэй хурсаар хараадхиба. Тиигээд гэр бүлэ, үхибүүд тухайдань мэхэтэйхэнээр ухашалан һураадхина.

— Муу юумэ суглуулһан байнаш. Тэрээнһээ боложо арсалдаан гарана. Би болбол Захааминай үзэлшэ мэргэн Молон Панхаев гээшэб. Нүгэл шэбэлыеш арюудхажа болохоб. Тиигэбэл һамгантайгаа ямаршьегүй һайн, эбтэй зэтэй һуухат, — гэжэ хэлээд, жолоошониие адаглан хараба.

Ингэжэ таксист Лхасаран Нимбуев зайгуул ламын мэхэдэ ороод, үдэшэ болоходо мэхэшэ Панхаевые гэртээ урижа асарһан байна. «Үглөө үглөөгүүр, үүрэй хираалжа байхада хэрэгээ бүтээхэб. Бүхы муу юумээ суглуулаад, пеэшэнгэй амһарга табижархи. Хараһаар байтартнай шатаажархихаб», — гэжэ Молон үбгэжөөл захирба. Үглөөниинь бултанайнь һаншагһаа үһэ хайшалжа абаад, шэрэм дээрэ 150 грамм мяха шаруулаад, маани уншаһан шэнги хамар дороо гүбэрһэн гэхэ. Юун гэжэ гүбэрөө һэм? Лхасаран Нимбуев, тэрэнэй һамганшье ойлгоогүй бэлэй. «Хэһэнуншалгынгаа» түлөө аяар 120 түхэриг эрижэ абаад, үнөөхи хуушарһан юумыень газетэдэ орёожо һугабшалаал, «дүрбэн зүг, найман хизаар» шэглэн талииһан байха юм. Долоодохидо һурадаг Виктор гэжэ хүбүүндэнь жэбэршэһэн хутага үгөөд, тэрэнээ дэрэ дороо хэжэ унтахыень дурадхаһан байна. Һайн һайхан зүүдэ манажа, саашадаа буянтай ябахаш гэжэ хэлэбэ.

Мэхэшэ Панхаев тиигэһээр харагдаагүй, Лхасаран Нимбуевшье заһараагүй, һамгантайгаашье эблэрээгүй бэлэй. Ама халамгайхан ерэхэдээ һамгандаа уурлажа, хэрүүл шууяа гаргаха, хэды хоногоор үгы болошохо. Үнгэржэ ерэхэдээ гэр бүлэеэ (17 жэлдэ хамта һууһан һамгаяа, 10-дахи класста һурадаг басагаяа, 7-дохи класста һурадаг хүбүүгээ) орхёод, ондоо һамганда ябашаһан байна. Иимэл даа таксист Л. Нимбуевай өөрынь уршагта ябадал. Зайгуул ламада мэхэлүүлхэдээшье, үхибүүдээ орхёод арилхадаашье сэдьхэлээ зобоногүй. Мэхэшэ «ламада» мэхэлүүлһэндээшье ухаа ороногүй.

Таксистые бэлэхэнээр урьхада оруулһан Молон үбгэжөөл улам саашаа уланхатажа, К. Н. Шулунова гэжэ эхэнэрэй үүдые нэгэтэ татажа ороһон гэхэ. Одоо гайхамаар, этигэхээр бэшэ ушар. К. Шулунова Зүүн-Сибириин технологическа институтда багшална. Химиин эрдэмэй кандидат, доцент гэһэн зэргэтэй хүн. Дээдэ эрдэмтэй аад, ямаршье һургуулигүй зайгуул «ламада» мэхэлүүлһыень халагламаар Али химиин эрдэм шажан мүргэлтэй холбоо барисаатай гэжэ һанаа гү? Тиихэдэ К. Шулунова марксистско-ленинскэ философи үзэһэн, студентнэртэ эрдэм һургуули заажа байһан багша ха юм.

Һэшхэлээ үни хада гээһэн, нилээд олон хүнүүдые мэхэлһэн Молон Панхаев хатаагдаһан хуурай ногоо гаргаад:

— Энээхэниие үдэр бүри үндөөд байгаарай. Тиигэбэл эльгэншни ямаршьегүй һайн болохо, — гэжэ Шулуновада дурадхаһан гэхэ.

К. Шулунова тэрэ ногооень үнэхөөрөөшье үндэжэ байгаа. Одоо үнэтэй набшаһан байшоо. Дүшэн түхэригһөө һалаашье һаа, эльгэниинь үбдэхөө болёогүй, эмшэн докторто хандаха баатай болоо һэн. Иимэ багшаһаа студентнэр ямар хүмүүжэл абахаб даа.

ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ Т. Н. Иванов гэгшэ нэгэтэ Захааминай «мэргэниие» гэртээ урижа ерүүлээд:

— Архи уухадаа зүрхэмни түшэгэнөөд, амимни хаагдахаа һанана. Аргалжа үгыт? — гэжэ хандаба.

Молон Панхаев Т. Ивановой сээжые эльбэжэ үзөөд, зүрхэн тушаань нэгэ дахин үлеэгээд, хаанаһаашьеб хаташаһан хилээмэ гаргажа:

— Зургаан һара архи уухагүйш. Үглөө бүри энэ хилээмэ хирэжэ эдихэш. Тиигэбэл зүрхэншни түшэгэнэхөө болихо, — гэжэ һургаал заагаад, мүнгыень абаад, талииһан гэхэ. Теэд Т. Ивановой зүрхэн үнөөхил зандаа түшэгэнэжэ, уданшьегүй эмшэн докторто хандажа, ямаршьегүй һайн болоһон гэхэ. Харин «үзэлшэ» Молон уршагта ябадалаа үргэлжэлүүлжэ, Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг С. М. Мандреева гэжэ гэрэй эзэн эхэнэрые мэхэлжэ, 65 түхэриг хармаанлаад, тэрьедээ бэлэй. Удангүй Түнхэнэй аймаг ошожо, гэнэн хонгор заримашуулые нилээд ехээр хүлгүүлһэн гэхэ. Тингэжэ фельдшерица Е. Аюшеева баһа Захааминай «мэргэндэ» мэхэлүүлһэн байна. Е. Аюшеевагай үрөөһэн нюдэн үбдэһэн байгаа юм ха. Молон үбгэжөөлдэ хандаба. Тэрэнь хаража үзөөд, нюдэ уруунь нэгэ дахин нёлбожорхибо. Тингээд аяар зуун түхэригыень хармаанлаад, гэдэргээшье харангүй тэрьедэһэн байха юм. Фельдшерицын нюдэн үбдэхөө болёогүй, медигүүдтэ хандаха баатай болоһон юм. Дэн лэ үнэтэй нёлбоһон байгаа ха. Одоо эшхэбтэр ушар энэ гээшэл! Өөрөө фельдшерээр хүдэлжэ, хүнүүдые эмшэлжэ байһан аад, «үзэлшэ» үбгэжөөлдэ мэхэлэгдэхэнь ямар муухай юм. Медицинын эди шэдиие гол таһа мартаад, нюдэ уруугаа нёлбуулхадаа, угайдхадаа, жэрхээгүй гээшэ гү?

Мэхэшэ Молон Жэмһэг ерээд, Х. Р. Ангархаева гэжэ эхэнэрые урьхадаба. Ушар юуб гэхэдэ, хани нүхэрынь гэр бүлэеэ орхёод, хайшаашьеб тэрьедэжэ арилһан байгаа. Үхибүүдтээ алиментшье түлэдэггүй байба.

— Үбгэншни худаг соо орожо үхэһэн байна. Үхибүүдшни өөдэлхэгүй ха. Залуу ябахадаа нүгэл хэһэн байнаш. Табин түхэриг үгэжэрхи, нүгэлыеш хараһаар байтаршни арюудхажархихаб, — гэжэ хэлээд, хамар дороо юушьеб гүбэрөө гэхэ.

Айжа сошордошоһон эхэнэр мүнгэ бэдэрээд гүйбэ. Тингэжэ 55 түхэриг мүнгыень, нэгэ шэл хара архиень хармаанлаад, хайшаашьеб тэрьедэжэ арилаа һэн. Түнхэнөөр зайгуултаха үедөө Хошкоев, Маншеев, Бильдуев гурбанһаа мүнгэ, баабгайн арһа хууража абаһан гэхэ.

Хабша хабшатар хабһанай забһараар гэдэгтэл, Молон Панхаевай уршагта ябадал мэдэгдэжэ һаяшаг арадай сүүдэй урда гэмээ амасажа, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа, эрхээ хаһагдаа, түрмэдэ ороо. «Үзэлшэ Молон урдань хүнүүдые мүн баһа иигэжэ мэхэлээд, хоёр дахин түрмэдэ һууһан байна. Тиихэдэ Сэлэнгын райпотребсоюзда хүдэлһэн гэжэ хуурмаг саарһа абаад, гүрэнһөө пенси абажа байгаа. Жаран дүрбэн наһатай зайгуул «ламын» мэхэшэ ябадал нигэжэ мухардаа ха юм.

Харин тиихэдэ «үзэлшэ» Молондо мэхэлэгдэһэн хүнүүд ямар харюу бариха болоноб? Иимэ «А» үзэг мэдэхэгүй амитанда мэхэлүүлжэ байһан хүнүүд өөһэд тухайдаа ямар тобшолол хэбэ гээшэб, яахадаа мүнөө үедэ ажаһууһан хүнүүд иимэ муухай, бүдүүлиг мэхэдэ орожо байха юм? Гайхахын ехээр гайхахаар байна даа.

М. ОСОДОЕВ,
манай корр.

НОЯБРИИН УЛАРИЛ ЯМАР БАЙХАБ?

Республикымнай урда зүгэй аймагуудта һарын дунда зэргын температура — 13—15 градус хүйтэн (нормоһоо 2—3 градус доогуур) байха. Эгээл дулаан үдэрнүүд (һүниндөө — 7—12, үдэртөө ±2 —3 грдаус) түрүүшын табан хоногто, һарын тэн ба һүүл багаар хүлеэгдэнэ.

Ноябрийн 22—26-най үдэрнүүдтэ һүниндөө — 25—30, үдэртөө—15—20 градус байхаар багсаагдана. Бэшэ үдэрнүүдтэ һүниндөө —12—17 градус, үдэртөө—3—8 градус хүйтэн болохо байна.

Һарын туршада 1—5 миллиметр (нормоһоо бага) саһан орохо. Ноябрь соо тэнгэри нэгэ бүрхэжэ, нэгэ сэлмэжэ байха, саһан орохогүй. Түрүүшын арбан хоногой һүүл багта 20—21-дэ,25—26-да бага сага саһан орохо. Түрүүшын арбан хоногой эсэс, хоёрдохи декадын тэн, һүүл багта һулаханаар һалхилха, саашадаа баруун-хойто зүгһөө шанга һалхин бууха, бурдаһалхаар хүлеэгдэнэ.

Республикымнай хойто зүгэй аймагуудта һарын туршада агаарай температура —14—20 градус (нормоһоо 1—3 градус доогуур) байха. Ноябрийн 22—28-най үдэрнүүдтэ һүниндөө 10—15, үдэртөө — 5—10 градус болохо. Бусад үдэрнүүдтэ һүниндөө — 24—29, үдэртөө — 19—24 градус хүрэтэр хүйтэрхэ. Һара соо дунда зэргээр 5—10 миллиметр шинг нойтон орохо. Тиихэдээ һарын тэн болон эсэс багта бүрхэгшэг байха.

Л. ГОНЧАРОВА.

Үбэл ерээ нютагтамнай. П ЯХНОВЕЦКИИН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Тэжээлэй аша үрые дээшэлүүлхэ» — түрүү бэшэг. «Мүрысөөнэй туужа бэшэг» — суглуулбари. «Ороной асари ехэ туйлалтанууд» — тоо, баримтанууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Эрдэмтэ болон инженернэ бодолой аша үрэ» — А. Аржаниковтай хөөрэлдөөн. «Малшадта — анхарал хандуулха» — суглуулбари. Түрэл орондомнай. Партийна ажабайдалай хронико.

Гурбадахи хуудаһанда: Хилын саана. Социалис оронуудта.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Нютаг нютагай һонин. Шүлэгүүд.

ЭНХИРЭ ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА...

«ОРБИТА» ХАРУУЛ...

13.05 — Һүүлэй һо...
13.10 — Һурагшадта ...рюулагдаһан эдир спор...нүүд тухай дамжуу...
13.40 — «Хүгжэмтэ ки...
14.10 — Үнгэтэ телеви... «В мире животных».

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...

15.10 — 15.20 — ... очерк «Рожденные под ...бами».

«ОРБИТА» ХАРУУЛ...

15.20 — Үнгэтэ теле...ни. «Легенда» — уран ...ханай фильм. 17.0... Үнгэтэ телевидени. «З...шэгүй хани барисаан». Б...руссиин ССР. 19.00—«...мя» — мэдээсэлэй прог...ма. 19.30 — Үнгэтэ те...дени. Телевизор харагш... захилаар концерт. 20.0... Хоккейгээр СССР-эй ... һуури эзэлхын түлөө м...сөөн. «Химик» (Воскресе...) — ЦСКА.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...

22.15 — «Ая-ганга» ... уран зохёолой хүгжэмтэ... ботын программа.

«ОРБИТА» ХАРУУЛ...

23.20 — Совет дууны... концерт. 24.00 — «Вр... — мэдээсэлэй програм...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефо...

г. Улан-Удэ, ул. ...на 35. Телефоны: реда...ра — 54-54, приёмна... 54-93, зам. редактор... 62-62, отв. секретар... 50-52, зам. ответ. секр...ря — 66-76, отделы: ...тийной жизни — 6..., сельского хозяйства—64... 63-86, пропаганды и аг...ции — 56-23, промышле...сти и строительства—61..., советского строительств... быта — 69-58, культур... школ — 60-21, писем и ... селькоров — 67-81, ин...мации — 34-05, общест...ная приёмная — 56-62, ...шинное бюро — 57-63, ...толаборатория — 33-6...